

Днес в броя

България и Украйна
подписаха нов протокол
за изучаване
на българския език и традиции
в Болградската гимназия

Стр. 3

Стр. 11

Проф. Сергей Игнатов, министър на образованието и науката: „Националният приз „Студент на годината“ е изключително важен конкурс. Всяка година преподавателите можем да видим плода на нашия труд, а от върха, който са достигнали, нашите студенти вече гледат бъдещето и чертаят следващите си стъпки“

Стр. 13

Вилиана-Мария Николова, експерт „Връзки с обществеността“ на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София: „Превенцията не е забрана – тя помага на младите хора сами да стигнат до отговорния и информиран избор“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

AZ.BYKI

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 13 (1758) 3 – 8 април 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка ДГ №2 „Дора Габе“ – с. Ясеновец

Малките възпитаници от ДГ №2 „Дора Габе“ в с. Ясеновец, община Разград, се докосват до красотата на българския фолклор и на родните традиции, пресъздавайки обичаите за Лазаровден

МОН с Рамка за ИИ грамотност

Фокусът е върху когнитивните и практическите умения, необходими на учениците за успешна реализация в XXI век

Грамотността за взаимодействие с изкуствения интелект, създаване, управление и проектиране с негова помощ, наред с критичното оценяване на ползите, рисковете и етичните последици от това, или накратко ИИ грамотността, включва комплекс от компетентности в пет компонента. Това са технологични знания, етична осъзнатост, критическо мислене, практическо приложение и социално въздействие. Те са разписани в публикуваната за обществено обсъждане Рамка за ИИ грамотност в училищното образование.

Първият от петте компонента от компетентности – технологичните знания, е свързан с разбирането на основни концепции, терминология и процеси, свързани с изкуствения интелект.

Етична осъзнатост е осъзнаване на етичните измерения на изкуствения интелект, насочени към основни принципи като прозрачност, справедливост, отчетност, пристрастност, умения за опазване на личното пространство и идентичността и за адаптивно поведение, способно да се справи както с установени, така и с нововъзникващи предизвикателства.

Уменията за оценка на надеждността, валидността, достоверността и въздействието на получената информация, осъзнатост на ролята на традиционните методи и човешкия интелект и на ценността на различните гледни точки при формирането на добре обосновани заключения са част от компонента критическо мислене.

Зад четвъртия елемент – практическо

приложение, стоят уменията за интегриране на резултатите от изкуствения интелект в практически контекст, за ефективното и отговорното му използване, както и за формулиране на задачи за постигане на точни и благонадеждни резултати и осъзнаване на рисковете с цел предотвратяване на злоупотреби и намаляване на негативните ефекти.

Под социално въздействие се разбира осъзнаване на ролята и въздействието на изкуствения интелект върху обществения, икономическия, културния и политическия живот, върху здравето на човека и върху околната среда и насърчаване на гражданската ангажираност.

На стр. 2

Над 2800 кандидати за лятната програма на INSAIT

Институтът за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ приключи приема на кандидатури за тазгодишното издание на лятната си изследователска програма Summer Research Fellowship (SURF), която отново привлече изключителен международен интерес. Над 2800 студенти от 128 националности и 6 континента кандидатстваха за участие в Програмата, съобщава Пресцентърът на МОН.

Сред тях има представители на едни от най-престижните университети в света, включително Масачузетския технологичен институт, ETH – Цюрих, Техническият университет в Мюнхен, Кеймбриджкия университет, Оксфордския университет и др.

Кандидатите се отличават с изключителни академични постижения, включително участия в престижни международни състезания, научни отличия и медали от международни олимпиади.

Предстои провеждането на серия от интервюта със селектираните кандидати съвместно с изследователи от INSAIT. Поради изключително високата конкуренция по-малко от 1% от всички кандидати ще бъдат приети в Програмата и ще получат възможността да работят в София.

В първите си три издания Програмата на INSAIT привлича над 5000 кандидати от над 150 държави. Участниците в SURF се включват в интензивна изследователска работа по едни от най-динамичните и значими теми в изкуствения интелект и информатиката. Стажантите работят в тясно сътрудничество с изследователи от INSAIT, получават менторство от учени на световно ниво и допринасят за реални научноизследователски проекти.

Програмата предлага цялостен пакет от финансова и организационна подкрепа, за да могат участниците да се фокусират изцяло върху своята изследователска работа.

Одобрените участници получават месечна стипендия от 1500 евро, INSAIT поема разходите за пътуване до и от София, осигурява настаняване и съдействия за визови и административни процедури. **AZ.BYKI**

МОН с Рамка...

От стр. 1

Публикуваната за обществено обсъждане Рамка за ИИ грамотност в училищното образование се опира върху проекта на Референтната рамка за ИИ грамотността в училищното образование (An AI Literacy Framework for Primary and Secondary Education), създадена като обединена инициатива на Европейската комисия и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, като интегрира в себе си и достижения на други съществуващи рамки. Тя не се фокусира върху хардуерното обезпечаване, а върху когнитивните и практическите умения, необходими на учениците за успешна реализация в XXI век.

В основата на Рамката за ИИ грамотност в училищното образование са четири глобални области – взаимодействие и създаване с изкуствен интелект, неговото управление и проектиране. Същите са посочени и в проекта на Референтната рамка за ИИ грамотността в училищното образование.

Първата глобална област е взаимодействието с изкуствен интелект и включва използването му като инструмент за достъп до ново съдържание, информация или препоръки, което предполага както технологични знания за изкуствения интелект, в т.ч. за неговите възможности и ограничения, така и умения за разпознаване на присъствието му, за оценка на точността и уместността на изходните данни от изкуствения интелект.

Създаването с изкуствен интелект включва сътрудничество с ИИ система в творчески процес или в решаване на проблемна ситуация, което изисква умения за насочване и усъвършенстване на резултатите чрез ясни инструкции и подканващи въпроси, за оценка на надеждността, валидността и достоверността на получената информация, както и осъзнаване на етичните последици от притежанието и използването на създадения материал.

Управлението на изкуствен интелект включва възлагането му на структурирани задачи, които да позволят на учениците да се съсредоточат върху области, изискващи креативност, емпатия и преценка, или вкарването му в различни роли – например на анализатор или на партньор за дебати, което да ги подпомогне в процеса на учене.

Това изисква умения за делегиране на задачи, за насочване на резултатите чрез ясни инструкции и за вземане на решения, като се гарантира, че изкуственият интелект работи в съответствие с техните цели и ценности и че използването му остава етично и насочено към човека.

Проектирането на изкуствен интелект е последната от посочени глобални области. То включва разбиране за начина на неговото функциониране и влияние върху социалните и етичните последици от това. От своя страна, това изисква умения, придобити по пътя на практическото изследване, анализиране на справедливостта, полезността и въздействието на данните, дизайнерските решения и поведението на ИИ модели по отношение на обществен, икономически, културния и политическия живот, на здравето на човека и на околната среда. И още – изисква изграждане на увереност и способност да се проектира изкуствен интелект за доброто и устойчивото развитие на човечеството.

Същината на Рамката е представена в таблица с основни компетентности – комплекс от взаимосвързани знания, умения и нагласи в областта на изкуствения интелект, отнесени към отделните учебни предмети по етапи (начален, прогимназиален, първи и втори гимназиален), и обхваща придобиването на общообразователна подготовка.

Връзката на глобалната област със съответната компетентност в таблицата е посочена в скоби чрез съответната абrevиатура (В = взаимодействие, С = създаване, У = управление, П = проектиране).

Например умението на учениците от начален етап да разбират, че изкуственият интелект може да визуализира фигури, тела, модели, което е свързано с предмета математика, отговаря на две глобални области – взаимодействие и създаване.

В първи гимназиален етап по изобразително изкуство например се очаква учениците да могат да разработват собствен художествен стил, като комбинират човешката креативност и генеративните възможности на изкуствения интелект. То е свързано с три глобални области – създаване, управление и проектиране.

Междувременно МОН публикува за обществено обсъждане и промени в Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 2015 г. за общообразователната подготовка. Те са продиктувани от необходимостта от интегриране на изкуствения интелект в държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка (респективно и в учебните програми) и регламентирането на специфични цели на обучението и на изисквания към очакваните резултати в областта на грамотността за изкуствения интелект в края на отделните етапи и степени на образование.

В резултат от прилагането на нормативния акт, в който са разписани специфични цели и очаквани резултати от обучението по различните учебни предмети, се очаква използването на ИИ да бъде регламентирано и контролирано в полза на технологичните и изследователските умения и на критическото и креативното мислене на учениците, както и да се минимизират рисковете от употребата на изкуствения интелект. **АЗБУКИ**

Търсят се нови възможности за центровете за специална образователна подкрепа

Центровете за специална образователна подкрепа да работят съвместно с училищата, като предоставят комплексна грижа на децата със специални потребности и техните семейства. Полезно ще бъде и сътрудничеството с регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. За това апелира зам.-министърът на образованието и науката д-р Наталия Михалевска на работна среща с директорите на центровете в страната, съобщи Пресцентърът на МОН.

Акцент в разговора е необходимостта не само да се предоставят грижи на тези деца, но и те да се включват в различни занимания със свои връстници, за да не се чувстват изолирани.

„Центровете трябва да са в постоянна мрежа за обмяна на опит и комуникация за успешни добри практики“, посочи зам.-министър Михалевска.

Според нея стигмата и социалната изолация на децата с увреждания водят до изолация след излизане от центровете.

Зам.-министър Наталия Михалевска съобщи, че ще се търсят възможности за включване на ЦСОП в националните програми за развитие на образованието, както и други механизми за подкрепа. Ще бъдат изготвени и насоки за обучения на специалистите в центровете. През дуалното обучение ще бъде оказана подкрепа за

Снимка Пресцентър МОН

професионална реализация на децата след излизането им от ЦСОП.

На срещата бяха и директори на дирекции и експерти от МОН, доц. Калоян Дамьянов – директор на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София, Милен Наков – председател на Националната асоциация на работещите в центровете за специална образователна подкрепа и др. **АЗБУКИ**

Физиката – път към технологиите

Във фокуса на форума ще бъдат учебните програми по предмета и тяхното съдържание

Темата на 54-тата национална конференция по въпросите на обучението по физика, която се провежда от 2 до 5 април в Севлиево, е „Цели и съдържание на образованието по физика“.

Национално издателство „Азбуки“ традиционно е медиен партньор на събитието.

В момент на преработване на учебните програми от МОН и тяхното осъвременяване са нужни ползотворна дискусия и осмисляне на важни въпроси като защо учим – свързани с целите на обучението по физика, и какво учим – с фокус върху съдържанието. Образователните и възпитателните цели са насочени към формиране на компетентности, придобити чрез системно образование по физика, математика и другите природни науки.

При откриването на конференци-

ята ще бъдат връчени и наградите по физика „Акад. Матей Матеев“ на Международната фондация „Св. св. Кирил и Методий“ за учители по физика.

Наградата „За изключителни постижения при откриването и развитието на млади таланти в областта на физиката“ се присъжда на старши учителите по физика и астрономия Даниела Иванова и Диана Йорданова-Борисова от МГ „Баба Тонка“ – Русе.

Наградата „За постижения при създаване на условия за най-подходяща учебна среда“ се присъжда на старши учителите по физика и астрономия Ива Пейкова от СУ „Васил Левски“ в Севлиево и Стоянка Хаджиева от СУ „Гео Милев“ в Раднево.

В рамките на форума със съдействието на Фондация „Еврика“ ще бъдат проведени и тради-

ционната Младежка научна сесия на тема „Физиката – път към технологиите“; Националният конкурс за есе „Проф. Никола Балабанов“ (за ученици и студенти) на тема „Физиката за мен е...“ с участието на над 200 ученици от VI до XII клас от 45 средни училища и 21 студенти от 4 висши училища; Националният онлайн фотоконкурс (за ученици от гимназиален етап и за студенти) на тема „Физика в един кадър“ с участието на 172 ученици и студенти от 33 училища от 23 града и 4 висши училища в страната.

Заклучителният етап на Младежката научна сесия е на 4 април, когато ще бъдат представени някои от отличените научни проекти и ще бъдат връчени наградите на автори от националните конкурси за есе „Проф. Никола Балабанов“ и „Физика в един кадър“. **АЗБУКИ**

Снимка Hack TUES

В дванадесетото издание на ученическия хакатон Hack TUES на Технологично училище „Електронни системи“ към Техническия университет – София, се включват 362 ученици, които сформират 80 отбор. За по-малко от 60 часа те превръщат своите идеи в реални технологични решения. На първо място се класира отбор BACKPROP & PRAY със своя проект Trasky – нискобюджетна платформа за прецизно земеделие.

България и Украйна подписаха протокол за Болградската гимназия

Ученици с български корени ще продължат да изучават родния език и традиции

Учениците с български корени ще продължат да изучават български език, както и българска литература, история, традиции и обичаи на българите и други предмети на български език съгласно учебния план в Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ в Одеска област. Ще им се осигуряват и учебници и учебни помагала, необходими за организиране на учебния процес.

Това предвижда подписаният Протокол между МОН и Министерството на образованието и науката на Украйна по време на посещението на делегацията, водена от премиера Андрей Гюров, съобщава Пресцентърът на МОН. Документът надгражда подписания през 2000 г. протокол и се отнася до функционирането на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“.

„Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ е културен мост между нашите нации. Протоколът е важен и дава възможност българските деца, които са част от най-голямата историческа общност извън границите на България, да продължат да се обучават на собствения си език“, заяви министър-председателят Андрей Гюров по време на посещението си. Той припомни, че това е най-старата гимназия от Българското възраждане, в която са се обучавали едни от най-изтъкнатите български личности, включително първият ректор на Софийския университет, събщи Правителствената информационна служба.

Министър Сергей Игнатов коментира, че протоколът гарантира по-нататъшното изучаване и преподаване на български език, история, география, традиции от I до XI клас. Министърът обърна внимание, че в протокола по никакъв начин не се споменава съкращаване на часове или намаляване на срока на обучение, а тъкмо обратното.

В подписания документ се отчита важната роля на Болградската гимназия като институция, съхраняваща националната идентичност и културното наследство на българското малцинство в Украйна, и се гарантира правото на гражданите на Украйна, принадлежащи към това малцинство, да получават образование на български език.

Българската страна поема ангажимент да провежда курсове за повишаване на квалификацията на преподавателския състав на Болградската гимназия във висшите училища у нас, както и езикови курсове и практики за ученици от гимназията. За възпитаниците на школото в Украйна ще бъдат осигурени почивки в почивните бази на МОН.

Също така по искане на украинската страна ще могат да се командирова квалифицирани учители по български език и литература, история и география на България, българска народна музика,

Министрите на образованието на България и Украйна – Сергей Игнатов и Оксен Лисови, полагат подписите си на протокола

Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ е построена през 1858 г. с труда на български преселници, гимназията възвърна името си през 1993 г. по инициатива на Дружество „Св.св. Кирил и Методий“ и благодарение настояването на българите в Бесарабия. Голяма подкрепа в това отношение оказва българската държава. Част от целите са възпитание на любов и уважение към родния език, история и култура, опазване традициите на старата Болградската гимназия - училище, чиито възпитаници гнес са гордост и за Украйна и за България. Гимназията е член на Асоциацията на българите в Украйна от 1997 г. През 1999 г. на базата на гимназията е учредено дружество „Събуждане“. Обучават се над 500 деца (120 – са в малката група).

Това е най-старата гимназия от Българското възраждане, в която са се обучавали едни от най-изтъкнатите български личности, включително първият ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ Александър Теодоров-Балан.

български народни танци и други предмети.

Протоколът предвижда също българската страна да осигурява приема за обучение за придобиване на образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“ след получаване на пълно общо средно образование на най-добрия възпитаник на Болградската гимназия, както и на победителя на Всеукраинската олимпиада по български език и литература.

Протоколът, предвиждащ продължаване и разширяване на възможностите за учениците на Болградската гимназия, е единственият документ на тема образование, подписан от министрите на образованието.

По време на посещението на българската делегация в Украйна министрите на образованието проф. Сергей Игнатов и Оксен Лисовий проведоха неформален разговор,

по време на който е обсъдена възможността деца от Украйна, записани в български училища, да могат да изучават майчин език, включително и чрез онлайн обучение, съгласно действащото законодателство на България.

Двамата министри коментираха бъдещо сътрудничество между университетите по отношение на изследователска дейност, научна работа и проучвания на средновековната история на двата народа. От украинска страна беше повдигнат въпросът за бъдещо създаване на българо-украинска историческа комисия, която да преразгледа представянето на украинската история, особено средновековната, в българските учебници. Министър Игнатов изрази мнение, че това би било полезно и за българската страна, тъй като ще доведе до по-разширено изучаване на Българското средновековие в училищата в Украйна. **АЗБУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Не само евро

Ванина СУМРОВА*

В книжовния език думата *евро*, назоваваща новата за страната ни валута, е неизменяемо по число съществително, затова не само в единствено число, но и в множествено е правилно да употребяваме една и съща форма: *едно евро, пет евро, 100 милиона евро, много / малко евро, това евро, тези евро* и под.

За назоваване на тази парична единица в речта се използват и други съществителни имена. Защо?

От една страна, за да се преодолее липсата на форма за множествено число на съществителното *евро*. В речта това става и чрез не книжовната форма за множествено число *евра*.

Употребява се и думата *еврак*, образувана с наставката *-ак* от *евро*, в единствено число: *един еврак, този еврак*. Тя има форма за множествено число *евраци: много евраци, тези евраци*, както и бройна форма, понеже е съществително от мъжки род за нелице, завършващо на съгласна: *пет еврака, сто еврака*. Със същата наставка в езика ни, само че от числителни имена, са образувани немного съществителни, назоваващи монета или банкнота със съответната стойност: *петак, десетак, двадесетак / двацетак, петдесетак, стотак*.

Друга производна дума, която е с по-рядка употреба и е образувана с наставката *-ачка* пак от *евро*, е *еврачка*, в множествено число *еврачки: новички еврачки, пачки по петстотин еврачки*. Тя е сходна със съществителни като *десетачка, стотачка* и под.

С умалителната наставка *-це* също от *евро* е образувана думата *евърце*, в множествено число *евърца: хиляда евърца, хиляди евърца, заплатата в евърца*.

Умалителното съществително *евраче* е производно от думата *еврак*. Формата за множествено число е *еврачета: две еврачета, 300 000 еврачета*.

Появата на образувания като разгледаните в речта е свързана с тяхната експресия – те изразяват някакво допълнително отношение към паричната единица или към парите изобщо, докато думата *евро* е неутрална.

Посочените думи са част от разговорната лексика. Използват се най-често в множествено число и са регистрирани в интернет още преди години.

*Д-р Ивелина Стоянова е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Започва националното Априлско състезание по четене с разбиране

През април – Месеца на детската книга, образователната платформа „Книговище“ кани децата от цялата страна да се включат за пети път в Априлското състезание по четене с разбиране. Онлайн съревнованието започна в 00.00 часа на 1 април на knigovishte.bg и ще продължи до 30 април, съобщава организаторите.

Инициативата има за цел да насърчава четенето, да развива интереса към книгите и знанието и да задълбочава уменията на децата да осмислят прочетеното.

За периода на състезанието ресурсите на платформата ще бъдат свободно достъпни и безплатни. То е отворено за всички деца от I до VII клас с профили в „Книговище“, независимо дали имат абонамент, или не.

През своите профили в платформата децата решават въпросници по книги, по текстове от читанки и по статиите в българската медия с новини за деца „Вижте“ и трупат точки с верни отговори през целия месец.

Платформата съдържа над 8000 въпросника по детски романи, приказки, енциклопедии, читанки и статии от „Вижте“. През въпросниците на „Книговище“ децата показват какво са разбрали от прочетените от тях книги и текстове. Всеки верен отговор носи точки, а всеки грешен отнема точки. Участниците могат да печелят точки и като сами създават въпросници за „Книговище“.

Класирането се следи в реално време онлайн и е само върху резултатите от април 2026 г. В края на състезанието ще бъдат отличени най-добрите деца и класове по области. Победителите получават грамоти и награди на специална церемония през месец май. **АЗБУКИ**

Снимка: Правителствена информационна служба

Образование в две посоки – за един успех

Борислава БОРИСОВА

В рамките на информационната кампания „Образование в две посоки – за един успех“ в продължение на седмица във Видин професионалните училища популяризираха дуалната форма на обучение.

В инициативата се включиха ученици, които се обучават в дуална форма във видинските професионални гимназии „Михалаки Георгиев“ и „Проф. д-р Асен Златаров“, както и седмокласници от ОУ „Любен Каравелов“ и представители на бизнеса.

В Културния център „Жул Паскин“ се състоя заключителната инициатива на проект „Дуално обучение за успешна професионална и личностна реализация“, финансиран по Програма „Образование“ 2021 – 2027 г., с бенифициер ПГ „Проф. д-р Асен Златаров“.

Зам.-областният управител д-р

Снимка: Асторът

Ученици от ПГ „Михалаки Георгиев“ показват уменията си

Сашка Бизеранова отбеляза, че прилагането на дуалното образование е перспективна форма на обучение, съчетаваща качествена теоретична подготовка със задължителен платен стаж по съответната специалност.

„Вярвам, че чрез подобни инициативи младите хора ще имат по-голяма възможност да се реализират тук, във Видинска област.

Това, от своя страна, допринася за задържането им в региона и за неговото икономическо развитие“, каза тя. Д-р Бизеранова отбеляза, че практиката в редица европейски държави показва, че прилагането на дуалния модел на обучение води до значително намаляване на младежката безработица и до по-добрата адаптация на младите хора към изискванията на работодателите.

В рамките на проведената Седмица на професионалните умения в училищата с професионално образование и обучение от област Видин, в Дните на отворените врати и демонстрация на наученото се представиха десетки ученици, обучаващи се в тях. Те показаха своите професионални умения. Учениците от ПГ „Проф. д-р Асен Златаров“ демонстрираха нагледно как компютрите си говорят, и разкриха тайният свят на компютърните мрежи. Разказаха за програмирането и за тайния език на героите в дигиталния свят, за това как карат роботите да ги слушат. Учениците, обучаващи се в специалността „Хотелиерство и обществено хранене“, поднесоха по атрактивен начин вкусни американски палачинки и освежителни напитки.

Учениците от Професионалната гимназия по туризъм „Михалаки Георгиев“ – Видин, пък зарадваха своите връстници и гости с различни кулинарни предизвикателства, предизвикаха учениците да станат

дизайнери за един ден, и представи-ха уникална изложба на картини и 3D обекти, изработени от ученици от професия „Дизайнер“.

Изненади бяха подготвили учениците от ПТГ „Васил Левски“ – Видин, ПГСС „Г.М. Димитров“ – Дунавци, средните училища „П.Р. Славейков“ – Видин, „Христо Ботев“ – Белоградчик, „Св. Кирил и Методий“ – Брегово, „Христо Ботев“ – с. Арчар, „Св. св. Кирил и Методий“ – Димово, „Васил Левски“ – Кула, „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Ново село, „Никола Йонков Вапцаров“ – с. Ружинци. Тяхното представяне бе в областта на строителството, на автотранспортната и селскостопанската техника, лозарство и винопроизводство, биоземеделие и засаждане на дървета и храсти, устойчиво фермерство и зеленчукопроизводство, етикетирание и опаковане на фермерски продукти.

Редом до учениците бяха и представителите на видинския бизнес.

АЗБУКИ

ДОКУМЕНТ

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД
РД09-1233/25.03.2026 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, чл. 4

на Постановление № 144 на МС от 06.07.2012 г., изменено и допълнено с Постановление № 103 на МС от 30 май 2022 г. за назначаване на персонал за нуждите на Европейските училища, т. 7 от Правилата за подбор на персонал за нуждите на Европейските училища и документ Ref.: 2026-01-D-2-en-1 „Създаване и закриване на позиции за командировани учители – учебна 2026/2027 година“ на Управителния съвет на Европейските училища

О Б Я В Я В А М

свободни места за следните длъжности:

- 1) „учител в начален етап“ в Българската езикова секция на Европейското училище – Брюксел IV;
- 2) „учител по български език и литература“ в средната степен в Българската езикова секция на Европейското училище – Брюксел IV;
- 3) „учител по физика и по математика“ в средната степен в Българската езикова секция на Европейското училище – Брюксел IV.

I. Изисквания към кандидатите

1. Да са български граждани.
2. Да притежават диплома за завършено висше образование на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“ по специалност от професионално направление от Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с ПМС № 125 от 2002 г., както следва:

2.1. За длъжността учител в началния етап в Европейското училище – Брюксел IV:

- 2.1.1. по специалности и професионални направления, съгласно т. 3.1. на Приложение № 1 към чл. 10 на Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти;
- 2.1.2. да притежават професионална квалификация „начален учител“.

2.2. За длъжността учител по български език и литература в средната степен в Европейското училище – Брюксел IV:

- 2.2.1. по специалности и професионални направления, съгласно т. 5.1. на Приложение № 1 към чл. 10 на Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти;
- 2.2.2. да притежават професионална квалификация „учител по български език и литература“.

2.3. За длъжността учител по физика и по математика в средната степен в Европейското училище – Брюксел IV:

- 2.3.1. по специалности и професионални направления, съгласно т. 5.3./т.5.10 на Приложение № 1 към чл. 10 на Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти;
- 2.3.2. да притежават професионална квалификация „учител по математика“ / „учител по физика / учител по физика и астрономия“.

3. Да не са осъдени на лишаване от свобода с влязла в сила присъда за умишлено престъпление, да не са лишени от правото да упражняват професията си, и да не страдат от заболявания и отклонения, които застрашават живота или здравето на децата и учениците.
4. Да нямат наложено дисциплинарно наказание на основание чл. 188, т. 2 и т. 3 от Кодекса на труда или на основание чл. 90, ал. 1, т. 4 и т. 5 от Закона за държавния служител (ЗДСл), освен ако наказанието е заличено, и трудовото им правоотношение да не е било прекратявано на основание чл. 328, ал. 1, т. 5 от Кодекса на труда в едногодишен срок преди подаването на документите.

5. Да имат не по-малко от 5 години учителски стаж в системата на училищното образование на Република България.
6. Да владеят чужд език на ниво B2 съгласно Общата европейска езикова рамка.
7. Да имат добри компютърни умения.
8. Владееенето на два чужди езика и/или допълнителни професионални квалификации ще се счита за предимство.

II. Необходими документи:

1. Заявление до министъра на образованието и науката (по образец).
2. Мотивационно писмо.
3. Документ за самоличност (документът се представя за сверяване на данните и се връща на кандидата).
4. Автобиография (CV) европейски формат на български и на английски език.
5. Копие от диплома за придобита образователно-квалификационна степен на висше образование или удостоверение за признаване на висше образование от чуждестранни висши училища. Ако дипломата на кандидата за придобито в Република България образование е вписана в Регистъра на завършилите студенти и докторанти, в заявлението се посочват номер, дата на издаване и висшето училище, издало дипломата, а ако документът за признаване на придобитото в чужбина висше образование е вписан в регистрите за академично признаване на Националния център за информация и документация, в заявлението се посочват номер и дата на издаване, като копие на диплома или удостоверение не се прилага.
6. Копие от документ за професионална квалификация съгласно Приложение № 1 към чл. 10 на Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.
7. Копие на документ за владеее на чужд език (английски, френски и/или немски) – минимално ниво B2 по Общата европейска езикова рамка.
8. Копие от трудова книжка и/или служебна книжка, осигурителна книжка, единен електронен трудов запис или друг официален удостоверителен документ, доказващ наличието на изискуемия стаж.

9. Документ за проведен медицински преглед, удостоверяващ липсата на заболяванията по чл. 2 от Наредба № 4 от 2016 г. за заболяванията и отклоненията, при които не може да се заема длъжност на педагогически специалист – при сключване на трудов договор.

10. Други документи (ако кандидатът притежава такива) – за научно звание или научна степен, за професионално квалификационни степени, препоръка от работодател и др.

11. Декларация за удостоверяване на обстоятелствата по т. 4, раздел I.

III. Начин на провеждане на конкурса

Свободните места се заемат чрез:

1. подбор по документи;
2. интервю.

До участие в интервюто не се допускат лица, които не са представили всички необходими документи (без т. 9 от раздел II) или представените документи не удостоверяват изпълнението на изискванията по т. I от настоящата заповед.

Кандидатите се уведомяват писмено за резултатите от всеки етап на процедурата по подбор на посочения от тях електронен адрес.

По време на интервюто кандидатите ще бъдат оценявани по следните критерии:

- компетентност, свързана с познаване на организацията и съдържанието на обучението в зависимост от учебния предмет и/или степента на образование, за която е обявена длъжността;
- компетентност, свързана с познаване и ползване на основните нормативни актове в българската образователна система;
- познаване на организацията и функционирането на системата на Европейските училища;
- комуникативна компетентност (умения да се отговаря конкретно, а не общо на въпросите; наличие на добър професионален изказ; умения за мотивиране и убеждаване);
- езикова компетентност на чужд език.

Министърът на образованието и науката взема окончателно решение за заемане на свободните места за обявените по-горе длъжности.

Необходимите документи следва да бъдат представени в 14-дневен срок от публикуване на обявлението, електронно подписани, на електронен адрес riemna@top.bg или лично, или чрез пълномощник в сградата на Министерството на образованието и науката, Приемна – София, бул. „Княз Дондуков“ 2А, всеки работен ден от 9:00 до 17:30 часа.

При подаване на заявленията кандидатите лично или чрез пълномощника се уведомяват от служителите, които са определени да приемат документите, за пречките за назначаване, посочени в чл. 215, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование и в други нормативни актове. При подаване на документите по електронен път информацията за пречките за назначаване се изпращат на кандидата по електронната поща.

Копията от представените документи трябва да са ясни и четливи. Копията на документите, удостоверяващи трудовия стаж, трябва да съдържат всички попълнени страници от тях и да бъдат оформени към датата на подаването им.

Заповедта да се публикува на електронната страница на МОН. Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на д-р Емилия Лазарова – заместник-министър.

ПРОФ. СЕРГЕЙ ИГНАТОВ
Министър на образованието и науката

Снимка Олег Попов

В дискусията взеха участие директорът на Издателство „Аз-буки“ Емил Спахийски, проф. Милко Палангурски и чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев (от ляво надясно)

„Аз-буки“ с премиера в БАН

Издателството представи „Стопанска история на българите в Османската империя“

Дуляна КОЧЕВА

З а нас, като Издателство, тази монография е не просто още едно научно заглавие, а резултат от целенасочени усилия да подкрепяме и популяризираме качествени изследвания в областта на българската история“, каза директорът на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ Емил Спахийски по време на представянето на двутомното научно издание „Стопанска история на българите в Османската империя“ (XV в. – началото на XX век) в зала „Марин Дринов“ на Българската академия на науките. Изданието излиза под редакцията на чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев. „Тази книга е посветена на историята. Монографията е развита с много познание, последователност и упорит труд“, каза председателят на Българската академия на науките чл.-кор. Евелина Славчева. По думите ѝ изданието впечатлява не само с обема си, но и с изключителното качество на съдържанието си. „Тя е и пример за научно и успешно сътрудничество между различни университети и научни институции“, каза още председателят на БАН. И пожела на изданието да постигне широк отклик и да стигне до тези, които истински се интересуват от история.

Приветствие от името на министъра на образованието и науката проф. Сергей Игнатов отправи доц. Петър Николов от политическия му кабинет.

„Ние, българите, имаме щастието и късмета да обитаваме част от света, където историята се е появила. Ние сме сред най-старите държави в света. Всяко усилие да се осветлят тъмните периоди от нашето минало, има голяма заслуга към страната ни. Това е обществена работа с национално значение“, посочи Николов.

Поздравителен адрес изпрати и проф. Миглена Темелкова – ректор

на Висшето училище по телекомуникации и пощи и председател на Съвета на ректорите.

„За мен е истинско удоволствие и привилегия днес да бъда тук. Рядко имаме възможност да бъдем свидетели на труд, който не само допълва познатото, а дава нов прочит на период от българската история“, заяви членът на Управителния съвет на Българската народна банка Илия Лингорски. Той посочи, че този труд е принос към науката, но и повод за национална гордост. Лингорски пожела успех на изданието и лично поздрави неговия съставител и редактор чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев.

От своя страна, проф. Русев разказа по какъв начин се е появила идеята за книгата и през какъв процес е преминала от идеята до реализацията.

„Искахме да направим нещо напълно ново – такова, каквото никой друг до този момент не е правил“, отбеляза още той.

Проф. Русев благодари на екипа на Издателство „Аз-буки“ за подкрепата и помощта изданието да бъде реализирано.

Последва оживена дискусия, в която участие взе проф. Милко Палангурски. Освен рецензент на изданието той е утвърден изследовател и авторитет в областта на стопанската история на България.

„Да бъдеш рецензент на подобно творение, е голяма отговорност“, посочи проф. Палангурски. Той обърна внимание на това, че стопанската история е предмет, който навсякъде по света се учи с приоритет, а в България реалността е друга и това трябва да се промени.

„Това издание открехва вратите към миналото и дава нов прочит на историята на България. Темата е дискуссионна и ще продължи да предизвиква интереса на историците“, посочи още той. По думите му единствено познавайки добре историята си, можем да се гордеем, че сме българци.

„Колективната монография вече е подадена за индексване в авто-

ритетни международни бази данни. Това е важна стъпка към нейното по-широко научно признание“, посочи Емил Спахийски.

Изданието е реализирано с подкрепата на проект TWIN4ECO, финансиран от Европейския съюз – NextGeneration EU, изпълняван от Стопанския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, както и с финансовата подкрепа на Фондация „Евлоги и Христо Георгиеви“ и родолюбивите дарители от Карлово – семейство Тучеви, Валентин Матеев и Станислав Богоев.

Зад реализирането на изданието стоят преди всичко авторите, както и научният редактор д-р Савина Кирилова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, коректорът на Издателството Анелия Врачева и авторът на графичното оформление – художникът Росен Йорданов.

Двутомната колективна монография обединява труда на 27 автори – утвърдени и млади учени, които в 26 тематични глави проследяват ключови аспекти от стопанското развитие на българите през османския период. Изследването предлага съвременен научен прочит на икономическите процеси, социалните структури и стопанските практики в българските земи.

Специален акцент в изданието е поставен върху издирването, анализа и въвеждането в научно обращение на нови исторически извори, които допринасят за по-задълбочено разбиране на икономическата история на българите.

Монографията е подготвена съгласно всички изисквания за съвременно научно издание. Отделните глави са рецензирани от утвърдени специалисти с международно признание, което гарантира високото академично качество на труда.

Сред гостите на премиерата бяха и доц. д-р Атанас Георгиев – декан на Стопанския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, и председателят на Фондация „Евлоги и Христо Георгиеви“ Христо Тучев.

Гимназията в Белене с нови STEM кабинети

Ралица ГОСПОДИНОВА

С редица събития СУ „Димчо Дебелянов“ в Белене отбеляза 56 години от своето създаване и 139 години от рождението на своя патрон. Сред тях бяха лекоатлетическа щафета и Ден на ученическото самоуправление.

„Щафетата се провежда от създаването на училището и е вълнуващо събитие и за учениците, и за техните родители. На градския стадион участват отбори от всички класове. Вълнения, емоции, радости и сълзи предизвикатя сред състезатели и публика въпреки олимпийския принцип, че е важно участието, а не победата“, информира директорът на гимназията Анелия Генова.

В Деня на ученическото самоуправление на нейния стол седна Мария Катевска от XII^A клас, а зам.-директор за ден бе Василена Мънева от XI^B клас. Ученици замениха и преподаватели от начален, прогимназиален и гимназиален етап, а часовете се провеждаха с голямо желание, старание и радост.

Три специализирани кабинета и пет високотехнологични свързани класни стаи официално бяха открити от кмета на община Белене Милен Дулев, директора Анелия Генова и нейната заместничка за ден Мария Катевска.

Единият STEM кабинет е „Роботика и киберфизични системи“. Той разполага с програмируеми роботи, платки за програмиране и 10 лаптопа. Вторият е „Дизайн и 3D прототипиране“ и е оборудван с 3D очила, скенер и принтер и 360-градусова камера, както и с 15 настолни компютърни конфигурации. Третият кабинет е „Природни науки“ и разполага с нови микроскопи, макет на човешко тяло, комплекти по физика, химични реактиви, манекен за първа помощ и други пособия.

„Трите кабинета са разположени на третия етаж. Там е оборудвана и стая с интерактивен дисплей, а останалите четири технологични стаи са на втория етаж. Така вече всички класове от гимназиален етап разполагат с интерактивен дисплей. Освен това стаите са обновени с нов паркет, щори и климатизици“, отбеляза директорката.

Финансирането на придобивките е от 252 378,07 лв. по Националния план за възстановяване и устойчивост.

Ръководството на община Белене и на училището и ученици изразиха почитта си към най-нежния български лирик, полагайки венци и цветя пред бюст-паметника на Димчо Дебелянов в Беленската гимназия.

Снимка Авторът

Създавам ученическа мрежа „Въздух за здраве“

Борислава БОРИСОВА

Във Видин създадох ученическа мрежа „Въздух за здраве“. Инициативата събра в 130-годишната сграда на видинската синагога, превърната днес в Културен център „Жул Паски“, ученици от Гимназията с преподаване на чужди езици „Йордан Радичков“ – Видин, и ПМГ „Христо Смирненски“ – Перник, сдружение „Въздух за здраве“ и Лекарска мрежа към него, както и представители на видински училища с действащи екологични клубове.

Целта на създаването на ученическата мрежа „Въздух за здраве“ е да се насочи вниманието към значението на чистия въздух за здравето на хората и към активната роля на младите хора в опазването на околната среда. От сдружение „Въздух за здраве“ споделиха, че в България замърсеният въздух е пряка или косвена причина за около 11 000 смъртни случая годишно.

Сред подкрепящите инициативата е Община Видин, която е съпричастна към значимата кауза за опазване на околната среда. Заместник-кметът на Община Видин по европейски политики и инвестиции Десислава Тодорова подчерта, че Общината изпълнява мащабния проект „За по-чист въздух в община Видин“, насочен към подобряване качеството на атмосферния въздух. Представянето на този проект бе част от програмата на форума.

Снимки Олег Попов

В училището работят много клубове с различна насоченост

Пелети от утайка от кафе и кюспе

108. СУ „Никола Беловежов“ е от първите, поканени да бъдат лаборатории за иновации по предприемачество

Зина СОКОЛОВА

Лилия Тодорова, директор на 108. СУ „Никола Беловежов“ в столицата, завоюва голямата награда „Директор на годината“ за 2025 г. в Националния конкурс за образование по икономика в средните училища. Състезанието, което се проведе за трета поред година, се организира от Университета за застраховане и финанси, Синдиката на българските учители и Националната асоциация на преподавателите по икономика.

„Тази награда е признание за усилията на педагогическия екип във времето. Повече от 20 години училището е специализирано в подготовката и обучението по икономически дисциплини.“ С тези думи ни посреща директорката Лилия Тодорова.

Тя посочва, че се започва със специалността „Стопански мениджмънт“, а след това „Предприемачество и бизнес“, които се изучават и до днес. „Училището продължава традицията с предприемаческите паралелки и обучението в тях, но има и нови специалности – „Икономика, икономическа информатика“ и „Сътрудник в малък и среден бизнес“. Всичко това е в отговор на търсенето и на новите специалности и професии, от които има нужда“, подчертава Тодорова.

И допълва, че наградата е плод на дългогодишните усилия на колегите ѝ от икономическите дисциплини в лицето на Ели Руменова, която повече от 30 години преподава в училището. Тя и нейните ученици са печелили множеството награди. В последните години Ели Руменова вече обучава и учители, които, на свой ред, искат да предадат тези знания на учениците си.

Училището е награждавано от Столична община за най-добре работещото по програмите на „Джуниър Ачиймънт“, и по-специално програмата за учебна компания.

„Смея да твърдя, че в нашето училище тя е най-добре разработена и е много устойчива“, подчертава директорката.

И фактите доказват това. Преди една-две години „Джуниър Ачиймънт“ обявява 108. училище за

Лилия Тодорова, директор

бренд. Това означава, че тяхната програма е най-добре, най-пълноценно и най-всеобхватно реализирана.

А това е и иновацията на 108. СУ, което е иновативно за трети пореден период. И получава наградата „Предприемчиво училище на България“ за 2023 г. Тя е продължение на всички отличия, получени досега. Миналата година единият-секласниците, които се включват в програмата „Учебна компания“, завоюват и най-големите си успехи, съревновавайки се в състезания и конкурси с връстници от цялата страна.

Един от отборите на училището печели най-голямата награда на състезанието Solve for Tomorrow, подкрепено от „Самсунг България“ и организирано от инициативата 5.0. Журито е съставено от експерти в областта на финансите, мениджъри на високи нива, университетски преподаватели и тяхната оценка наистина много тежи.

„Борбата между отборите е голяма и това, че нашите ученици спечелиха безапелационно първото място и бяха похвалени от журито за уменията, които са показали, за нас беше повод за гордост“, подчертава Лилия Тодорова.

Според директорката

това, което отличава училището, е, че обучението тук е практически насочено

Целта на педагогическия екип е учениците да се изправят пред предизвикателства, за да могат да се справят с тях, да вземат решения, да работят в екип, да проявяват критично мислене. Заниманията им са с практическа насоченост към реалната бизнес среда и възможността да работят и извън

реалния учебен час, да търсят информация, да търсят хора, с които да общуват.

„За да могат да направят проектите си и да презентират след това готовите си решения и продукти. Това е нещо много ценно като умение в така бързо развиващия се свят“, казва директорката.

Учебните компании се сформират в началото на XI клас. Учениците от паралелките с профил „Предприемачески“ под менторството на своите преподаватели свикват общи събрания, на които избират своите управители. Точно както се прави в реалния бизнес свят.

Тази година учебните компании са пет. Имат и предмет „Предприемачество и кариерно развитие“, където част от темите са свързани с подготовката за кандидатстване за работа. Учениците изготвят своите документи, заявления, CV и мотивационни писма. Прилагат всички сертификати и награди за участия, които са придобили, сформират свое портфолио, с което след това се прави реално явяване на интервю за работа. По този начин те сформират своите екипи, имат си отдел по маркетинг, отдел финанси, отдел производство и отдел „Човешки ресурси“, които се оглавяват от управители и съответно се назначават служители с трудови договори, с работни досиета.

След като сформират екипите си, трябва да разработят продукт, който да решава социален или екологичен проблем. Целта е до края на учебната годината да стигнат до реален прототип, който да предложат. Миналогодишните победители например разработват пелети от утайка от кафе и кюспе. Така не само се решава екологичен проблем, но учениците проучват при каква влажност на съставките се произвеждат пелетите. Учениците намират фирма, което не е лесно. За такива малки количества никой не иска да пренастройва машините си. Но децата се справят с дипломация и презентират продукта така, че да намерят производител. След това правят изследване с помощта на учени от БАН дали пелетите наистина са годни. Оказва се, че са се справили с всичко.

„Тоест това е един прототип, който, ако се намери инвеститор, а това е и тяхната задача, би могло просто да се превърне в реален продукт“, казва директорката.

В момента една от учебните компании разработва кутия за съхранение на храна със сензори, които улавят отделящите се газове при гниене на храната, за да сигнализират този процес със светлина. Подобни кутии са подходящи за екскурзии. И не само. В хладилниците често се случва да забравим някъде плодове, зеленчуци или месо, които да се окаже след време, че са негодни и трябва да изхвърлим. Кутията е със светлинни индикатори, които с цветове показват дали е свежа храната вътре, или е започнала да се разваля.

Много интересни са и други предложения на учениците. Създаването на изкуствен интелект, който да е асистент за учители и им помага в тяхната работа. Четка за зъби с наносензори, която не само да поддържа хигиената, но да дава знаци дали РН в устната кухина се нуждае от нещо. Филтър с водорасли, който пречиства водата и дава бърз достъп до чиста питейна вода, независимо къде се намираме.

Друга учебна компания работи в областта на туризма. Екипът ѝ си поставя задачата да покажат онези скрити красиви кътчета, до които никой не отива, и така да се намали потокът от туристи в основните атракции, които разрушават понякога самите обекти.

Учебните компании се конкурират помежду си, но най-важното е, че в този процес получават изключително много практически и житейски знания

В училището работят и много клубове с различна насоченост. Най-новото, с което могат да се запознаят учениците, е леката атлетика. Има и много творчески ателиета, математически клубове, защото математиката е царската на науките и развива логическото мислене, помага за решаване на реални казуси.

„Освен клубовете в училището всяка седмица поне веднъж има гост – предприемачи, писатели, артисти, хора с интересни професии. Те се срещат с ученици от различни възрасти“, казва директорката. Съвсем наскоро им гостува

млада дизайнерка, която толкова харесва учениците, че иска да направи клуб за шиене на дрехи. Тя живее извън София, но е готова да пътува всяка седмица, за да се срещне с децата. Иво Сиромахов също наскоро гостува в училището.

Директорката посочва, че отбелязват динамично Седмичата на предприемачеството през ноември, както и Световната седмица на парите, изпъстрена с изключително много събития, открити уроци, иновационни лагери, в които учениците участват в екипи, решават казуси и работят в рамките на три дни плътно, от сутрин до вечер. И разбира се, за всички има награди, за да поощрим труда им.

Признание към училището е и фактът, че то е от първите поканени да бъде лаборатория за иновации по предприемачество и финансова грамотност. В рамките на цяла година се работи в екип с учители от цялата страна. Заедно изработват наръчник за добри практики, който е достъпен на сайта на 108. училище и може свободно да се използва.

За директорката сериозните предизвикателства са да се диференцират и индивидуализират подходът и стратегиите за учене. Както и интегрирането на изкуствен интелект в класната стая като помощник на педагозите. Важно е да се работи с децата така, че изкуственият интелект не просто да решава домашните им работи, а да ги подкрепя и да ги учи на нови неща.

„За мен ключът е в диалога с родителите – казва директорката. – На първата родителска среща се шегувам с тях, като им казвам, че няма да им кажа приемното си време, защото, ако има проблем, няма нужда да се чака определен ден. Винаги могат да ми позвънят, когато са притеснени, вместо да чакаме три-четири дни напрежението да расте.“

Училището наскоро бе домакин на националния кръг на Националното състезание по финансова грамотност, в което се включват 300 ученици от цяла България, което отново е признание за организационните умения на педагогическия екип. А през април училището ще приеме и национално състезание със статут на олимпиада – административно образование и наука, практични финанси.

В този брой „Аз-буки“ разказва за едно от най-големите основни училища в област Стара Загора – 5. ОУ „Митьо Станев“. През настоящата учебна година в него се обучават 1012 ученици. Училището разполага с отлична материална база. Има и прекрасен двор със спортни игрища и зелени стаи на открито.

Възпитаниците му показват отлични резултати на националните външни оценявания, като заемат призовите места по БЕЛ и математика след IV и след VII клас.

Школото е и сред първите иновативни училища в областта. От 2018 г. насам прилагат в учебния процес на учениците от I до VII клас нововъведението 4К – креативност, критично мислене, колаборация и комуникация.

Срещаме се с директорката Димитринка Йовчева и заместничките ѝ Десислава Танева и Райна Димитрова, за да ни разкажат повече за това как на практика се осъществява учебният процес и на какво се дължат успехите на учениците.

Снимка Авторът

Революция 4К

5. ОУ „Митьо Станев“ в Стара Загора показва как в класната стая се съчетават креативност, критично мислене, колаборация и комуникация

Директорката на 5. ОУ „Митьо Станев“ Димитринка Йовчева (в средата) и нейните заместнички Десислава Танева (вляво) и Райна Димитрова

Дуляна КОЧЕВА

Най-общо, в учебните часове на всички ученици въведохме формиращо оценяване и обвързана класна стая“, разказва за „Аз-буки“ директорката на 5. ОУ „Митьо Станев“ в Стара Загора Димитринка Йовчева. Преди четири години започват да прилагат и част от методите на обучение и в подготвителната група в училището. Там използват и някои от елементите на обучение по метода „Монтесори“. А резултатите от нововъведенията са повече от добри – децата постъпват в I клас напълно подготвени за учебния процес – без притеснения и излишен стрес.

„Учебната единица, която се преподава, е под формата на игра. Но тук не става въпрос само за забавление, а за обучение с елемент на игра“, уточнява моята събеседничка. Категорична е, че училището не е място за веселие и децата още от I клас трябва да разберат, че обучението е много отговорен процес, който има пряко отношение към тяхното бъдеще и изграждането им като личности.

„Важно е да знаят, че това, което научат днес, ще им послужи след години. И всичко, което правят в час, има практическа насоченост“, обяснява Йовчева

А това се случва благодарение на техните учители, които винаги са много добре подготвени преди всеки час.

„Без предварителна работа няма как да стане. Не може просто да влезеш в час с маркер в ръка, да застанеш пред дъската и да започнеш да предаваш урока“, казва директорката. Споделя, че в годината, в която кандидатстват за статут на иновативно училище, броят на учениците им е 778, а сега те са вече 1012.

„Днес сме най-желаното училище в областта. И всичко това го отдавам на иновацията, която въведохме, и на това, че нашите учители също станаха иновативни. Първоначално започнахме с 5 – 6 учители ентусиасти. Лека-полека увлякохме и останалите“, споделя тя.

Педагозите постоянно надграждат уменията си и посещават редица квалификационни курсове. „Непрекъснато говорим за квалификацията на учителя – колко е

важна и колко е полезна. Добре, хубаво, натрупахме знания и проблемът дойде, когато трябваше да ги приложим на практика. Не всичко сработи, защото това, което научихме, невинаги е приложимо в съответното училище за конкретните деца и родители“, посочва Йовчева.

Екипът на училището истински вярва, че без сътрудничеството с родителите няма как да бъдат успешно въведени иновациите в учебния процес. Точно затова след обучението на учителите работата по въвеждането на новия начин на преподаване и оценяване продължава с многобройни срещи с родителите. На тях педагозите обясняват, разясняват и убеждават майките и бащите на учениците си колко е важно начинът на обучение в училището да бъде променен.

И днес промяната в 5. ОУ „Митьо Станев“ е налице.

Директорката разказва, че когато децата имат проект за домашна работа, родителят вече не е този, който до голяма степен трябва да направи заданието за домашна работа, купувайки материали и помагайки с изпълнението му, а той вече е с подкрепяща функция.

„Учениците у дома сами работят по проектите си, а родителите само наблюдават“, казва тя

Йовчева уточнява още, че след като всички членове на екипа – общо 82 педагози, преминават обученията за повишаване на уменията си, самите те, по своя собствена инициатива, продължават да надграждат наученото с допълнителни курсове.

„Заложихме много на вътрешноинституционалната квалификация и се убедихме, че тя е изключително полезна. Опряхме се и на опита и знанията, които придобиха колегите в чужбина по Програма „Еразъм+“, по която сме акредитирани от 2021 г. насам“, уточнява тя. Всяка година осъществяват поне 11 мобилности за учители и по една с ученици.

„Нашите учители имат възможност да посещават различни държави в Европа, където да сравняват, да взимат пример и да се учат. Или както казваме – да си сверим часовника как го правят те, ние как го правим и най-вече какво можем да подобрим“, разказва зам.-директорката по учебната дейност Райна Димитрова. Отбелязва, че обучението, на които ходят, се подбират спрямо прилаганите в училището нововъведения.

„Като иновативно училище, работим предимно в посока на внедряването на

изкуствения интелект, въвеждането на различни нови технологии в обучението и нови методи на оценяване. Така че повечето обучения са в тази посока“, допълва тя.

След като посетят дадена държава, учителите правят вътрешноинституционална квалификация и обучават своите колеги на това, което самите те са научили. „Хубавото е, че когато трима човека посетят даден курс, след това имаме 80 обучени учители, които са научили нещо ново“, казва Димитрова.

И след всяко посещение на училище в европейска държава винаги имат по какво „да си откраднат“ като идея и да приложат у дома. Така в 5. ОУ се появява домашна кухня, в която учениците сами приготвят храната си. Там се провеждат и часовете в начален етап по „Технология и предприемачество“.

Другото нещо, което съвсем скоро ще приложат, е да обособят училищните коридори като пространство за учене и споделяно общуване. Ще има и тематични кѳтове с различна украса според празниците.

Предстои врати да отвори и новият им STEM център по природни науки и екология. Там ще има и осем високотехнологични стаи.

„И независимо че ще бъде разположен на третия етаж, където се обучават учениците от прогимназиален етап, до него ще имат достъп и малките ученици от начален етап на обучение“, обяснява зам.-директорът по учебната дейност Десислава Танева. Идеята е по този начин да направят прехода от IV към V клас по-плавен.

„През годините сме се убедили, че за учениците този преход е изключително труден. До този момент са посещавали занималня и е имало учител, който им помага с домашните, и в следващия момент – него го няма и трябва сами да се справят. За някои деца този преход е много стресиращ“, казва тя.

По думите ѝ с провеждането на занятията в новия STEM център искат да им покажат, че няма нищо страшно да бъдеш в V клас. „Те вече ще познават обстановката, класните стаи и учителите си“, допълва Танева. Разказва, че екипът им провежда бинарни и интердисциплинарни уроци, в които литературата намира отражение във физическото възпитание и спорта, географията „черпи“ от математиката, а в часовете по английски език работят двама учители в час и динамиката е голяма.

Въведохме в училището ни добре забравеното старо – откритите уроци. Те са изключително полезни за всички – и за колегите от областта, защото споделяме опита си в електронните мрежи и в поредица от

методически материали“, подчертава директорката Димитринка Йовчева. Понастоящем всички учители участват в тези уроци – всеки иска да покаже какво умее и как то може да бъде представено по най-добрия начин.

Зам.-директорката Десислава Танева, която е и учител по български език и литература, разказва за последния си интердисциплинарен урок в VII клас заедно с учителката по история и география Росица Проданова. В него те съчетават изучаването на одата „Опълченците на Шипка“ със събитията в този период и с географските особености на старопланинския връх и защо точно там се провежда битката.

„Получи се много интересен урок. Бяхме подготвили QR кодове с подробна информация, които децата можеха да използват по време на попълването на работните листове или просто за обогатяването на общата култура“, уточнява тя. Танева обръща внимание и на още един интересен момент от провеждането на такъв тип уроци – работата в екип. „Това е поредното доказателство за успех. Разпределени в групи, учениците запомнят по-лесно и бързо, сплотява се паралелката и се учат да работят заедно“, обяснява зам.-директорът. Освен това учителите са тези, които определят съставите на екипите. По този начин по-напредналите помагат на тези, които изпитват някакви затруднения.

„При нас има голям процент от колеги, които използват изкуствен интелект, и няма нищо лошо в това, защото правилната употреба е в помощ на учителя“, посочва Танева

По думите ѝ той спестява време за подготовка и улеснява създаването на учебни материали.

„С изкуствения интелект направата на презентация, филмче или мисловна карта става за секунди, но той не може да замени ролята на учителя, който прави съдържанието разбираемо и достъпно за учениците“, допълва тя.

Именно тук остава ключовата роля на педагога – да насочва, да разпознава и да изгражда мислещи личности. „Учителят винаги може да разбере дали една работа е създадена самостоятелно. Естественият интелект все още е много нива над изкуствения“, завършва директорката Димитринка Йовчева.

Креативни умове на бъдещето

Тони ИЛИЕВА

Ученици от ОУ „Проф. Марин Дринов“ – Кюстендил, се представиха убедително в интердисциплинарното състезание и научната конференция „Креативни умове на бъдещето“ 2026, проведени в Югозападния университет „Неофит Рилски“ по повод 50-годишнината от създаването му.

Форумът събра участници от цялата страна и предостави възмож-

ност за изява на ученици с изявен интерес към науката и иновациите.

Кюстендилското училище се включи със собствен екип, който представи разработка на тема „Роботизация и автоматизация при управлението на химически отпадъци“ – проект, насочен към съвременни решения в област с ясно обществено значение. Темата поставя акцент върху приложението на технологиите в управлението на рискови отпадъци и необходимостта от устойчиви и ефективни

подходи.

В рамките на лекционната част учениците от VII^в клас Ивайла Григорова, Нася Борисова и Цветелина Пенева защитиха теоретичната основа на разработката, представяйки нейните научни аспекти и приложимост. Практическата демонстрация бе реализирана от Максимилиана Чаван-Рок и Борислав Брусарски, които показаха робот, събиращ и селектиращ химически отпадъци. Роботизираната система е изцяло проектирана,

конструирана и програмирана от ученически екип по роботика.

Представянето впечатли оценяващата комисия със своя интердисциплинарен подход и ясна връзка между теория и практика. Съчетавайки знания по химия, биология и роботика, учениците демонстрираха умения за екипна работа, критично мислене и прилагане на научни знания в реална среда.

Подготовката за участието продължава близо месец и се осъ-

ществява с подкрепата на преподавателите Мариана Стамболийска (химия), Невена Кукова (биология) и Георги Тодоров (информатика и роботика).

Събитието е организирано от Югозападния университет „Неофит Рилски“ и Съюза на българските учени със съдействието на „Архитекти на бъдещето“ и утвърждава ролята на подобни инициативи за насърчаване на ученическата научна дейност и иновативно мислене.

Първа сензорна стая във Видинско

Борислава БОРИСОВА

Във видинското средно училище по изкуствата „Св. св. Кирил и Методий“ откриха първата в областта учебна сензорна стая. Тя е изградена по проект „Успех за теб“, събщи при откриването й директорът на школото Бисерка Каменова. В сензорната стая ще се осъществява и подкрепя процесът на приобщаващо образование на децата и учениците със специални образователни потребности.

„Този кабинет е символ на желанието на екипа на училището за изграждане на по-подкрепяща, по-разбираща и по-модерна образователна среда за всички ученици“, подчерта още Бисерка Каменова. Тя допълни, че сензорният кабинет е пространство, което ще помогне на учениците да се чувстват спокойни, уверени и подкрепяни. Ще могат да развиват уменията си, да подобряват концентрацията си, да намират баланс и да получават необходимата подкрепа в процеса на своето обучение и личностно развитие.

„СУ „Св. св. Кирил и Методий“ е от малкото училища в област Видин, които разполагат с индивидуални кабинети, в които да работят специалистите, отговарящи за подкрепата на образователния процес на деца със специални образователни потребности“, отбеляза ресурсният учител Катрин Каменова. По думите й новата придобивка ще спомогне за сензорната интеграция на някои от децата със специални образователни потребности, които имат специфика при сензорната обработка. „Такъв тип стаи са подходящи за работа с деца с хиперактивно поведение и дефицит на вниманието, тя ще улесни обучението и ще доведе до намаляване на стреса при тях, който е характерен за техните състояния“, обясни ресурсният учител.

Основният вдъхновител и двигател за създаване на сензорната стая в училището по изкуствата във Видин е Борислав Божинов, ресурсен учител с опит като ерготерапевт.

„Сензорната стая предлага много стимули, много варианти за решения в зависимост от специалистите, които работят с нея“, сподели Божинов. И допълни, че стаята може да бъде използвана и като помещение за игра освен за сензорна стимулация, като двете неща се съчетават. Идеята е ученикът да се чувства безопасно, на първо място; на второ място – да опознава света около себе си.

Сензорната стая представлява специално оборудвано затъмнено помещение, което чрез светлини, звуци, цветове и различни тактилни елементи подпомага децата да се успокоят, концентрират и развиват сетивата си. Използват се разнообразни уреди и аксесоари, като дейностите са под формата на игра. Участвайки в нея, детето се концентрира не върху крайния резултат, а върху самото преживяване, получава възможност самостоятелно да открива и изследва.

Стаята е особено полезна за деца със специални образователни потребности, но помага и на всички ученици за преодоляване на затруднения, за развиване на чувство за самооценка, придобиване на усещане за контрол и справяне с различни предизвикателства.

На церемонията по откриването присъстваха началникът на РУО – Видин, Веселка Асенова, областният управител на Видин Иван Иванов и неговият заместник д-р Сашка Бизеранова, зам.-кметът на община Видин Борислава Борисова.

Иван Иванов отбеляза, че ще подпомага развитието на децата и ще разширява възможностите за провеждане на терапевтични и образователни дейности.

„Един за всички! Всички за децата!“

Дупница обедини сърца и събра средства за подкрепа на приобщаващото образование

Северина ДИМИТРОВА

Силата на съпричастността и общността отново бе доказана в Дупница, където по време на благотворителния концерт „Един за всички! Всички за децата!“ бяха събрани 4336,45 евро. Те ще бъдат насочени към подкрепа на образователния процес на деца със специални образователни потребности чрез осигуряване на по-добри условия за тяхното обучение и интеграция.

Гости на инициатива бяха представители на местната власт, образователната общност и десетки граждани. Сред официалните гости бяха председателят на Общинския съвет Костадин Костадинов, заместник-кметът на община Дупница Валентина Караганова, д-р Иван Ибришмов, както и общински съветници. Събитието бе уважено и от бивши и настоящи учители и директори на училища и детски градини в общината.

Благотворителният концерт бе организиран от Постоянната комисия по образование и култура към Общинския съвет – Дупница. Неговата мисия е да бъде подпомогнато обучението на ресурсни учители и развитието на интегрирана образователна среда, в която всяко дете да получи равен шанс за развитие.

В концерта взеха участие деца от всички детски градини и училища на

територията на общината. Със своите изпълнения те не само демонстрираха талант и артистичност, но и се превърнаха в двигател на самата кауза. Вокални и танцови формации, мажоретни състави и млади музиканти изпълниха сцената със съдържание, което обедини публика и участници в общо преживяване, наситено с емоция и послание.

С особено въздействие се отличиха изпълненията на вокална група „Усмивка“ при СЕУ „Св. Паисий Хилендарски“, мажоретните състави към детски градини и училища, както и танцовите формации, които успяха да ангажират и вдъхновят публиката. Емоционален акцент в програмата поставиха и младите цигулари, които представиха произведе-

нието Fairytale.

В своето обръщение заместник-кметът Валентина Караганова подчерта значението на инициативата и силата на добротата като движеща сила в обществото, акцентирайки върху ролята на децата като носители на ценности и пример за съпричастност.

Общо 150 участници и техните ръководители получиха грамоти за участието си, а препълнената зала ги възнагради с продължителни аплодисменти. Благотворителният концерт се превърна не само в културно събитие, но и в силен обществен знак, че солидарността и ангажираността към децата могат да обединят една общност и да дадат реални резултати.

Снимка Община Дупница

Малки футболни таланти показват умения на турнира „Училищни лъвчета“

Борислава ПЕТРОВА

Турнирът „Училищни лъвчета“ събра малки футболни таланти във Видин. Спортната надпревара е за ученици от II до IV клас и се проведе в миникомплекса по футбол „Колдрума“ в дунавския град. Турнирът е част от програмата на Българския футболен съюз (БФС) за популяризиране на футбола сред децата.

Наградите на победителите връчи зам.-кметът на община Видин Борислава Борисова. Тя поздрави младите футболисти от името на кмета на общината д-р Цветан Ценков и от свое име за амбицията и желанието, с които се включихте във футболното състезание.

„Пожелавам ви да не спирате да спортувате, да показвате воля за победа, висок спортен дух и да сте първи в училище както във футбола. Помнете, че всички сте победители“, каза в приветствието си към младите Борисова.

В Турнира участваха отбори от осем училища от област Видин. Едно от задължителните изисквания бе във всеки отбор да има и момичета.

Шампиони станаха представителите на ОУ „Иван Ва-

Снимка Община Видин

зов“, които победиха на финала ОУ „Любен Каравелов“ с 4:1. На трето място се класира тимът на СУ „Цар Симеон Велики“, който се наложи с 2:0 над ОУ „П. Р. Славейков“ в малкия финал.

Всички участници получиха медали, а за първите три отбора бяха осигурени купи и футболни топки. Турнирът се организира със съдействието на Община Видин.

Урок по живот в Бургас

Парамедици обучават учители и ученици как да дават първа помощ

Дона МИТЕВА

Специализирано обучение по първа помощ премина екипът на Професионалната гимназия по строителство и архитектура „Кольо Фичето“ в Бургас. Инициативата е на Съюза на парамедиците в България и по покана на директора на гимназията инж. Даниела Симеонова и идва в отговор на зачестилите инциденти с ученици, включително случаи на интоксикации. Такова обучение се прави за първи път у нас. Очаква се програмата да обхване още учебни заведения в Бургас.

Инструктори от страна на Съюза на парамедиците бяха председателят му Ива Пехливанска и Аксиния Николова.

По време на обучението преподавателите научиха как да постъпват при най-честите спешни ситуации в училище – загуба на съзнание, гърч, употреба на различни вещества, травми. Провеждат се два курса с по 20 човека.

„Интересът беше голям. Учителите участваха активно в практическите упражнения, задаваха десетки въпроси и не пропускаха възможност да упражнят наученото. Те, както и ние, сме изключително притеснени от зачестилите проблеми с т. нар. паучове, но не само това. Има случаи с деца със специални образователни потребности, при които също трябва да се реагира бързо и адекватно. Да не говорим и за травмите при спорт и т.н.“, коментира Аксиния Николова.

Тя не пропуска да подчертае колко е важно да се усвоят знания и умения за даване на първа помощ. „Статистиката е отчайваща – едва 8 % от хората у нас знаят как да помогнат адекватно до идването на спешните екипи, затова всяка инициатива в повишаване на този процент за мене е важна“, подчертава Николова.

„Обучението дава спокойствие, че можем да помогнем в критичен момент, докато пристигне медицински екип. Организирахме го по желание на колегите, които се притесняват и невинаги знаят как да реагират“, сподели директорът на гимназията инж. Даниела Симеонова.

Именно учителите често са първите възрастни, които се оказват до дете в спешна ситуация, обясняват от Съюза на парамедиците. „Учителите ни дадоха много примери – ученички, които пазят диета и им прилошава в час, юноши, които са употребили различни вещества и са еуфорични или агресивни. Разказаха и за „новата мода“ – никотинови паучове, които предизвикват

Снимка ПГ по строителство и архитектура „Кольо Фичето“

Моменти от практическата част на обучението на учителите

замайване, тремор, сърцебиене – сподели Ива Пехливанска. – Няколко правилни действия в първите минути дават увереност и могат да спасят живот“, добави тя.

Освен към възрастните парамедиците в Бургас са насочили усилията си и към учениците. Шестокласници от община Бургас също преминават специализирано обучение по първа помощ. Инициативата е част от пилотен проект, чиято цел е да подготви учениците за реакция при спешни ситуации и да изгради у тях умения, които могат да спасят човешки живот, а и да повиши здравната им култура. Обученията се провеждат най-често по време на часа на класа.

„Занятията са разделени на две части – теоретична и практическа. В първата учениците научават как да разпознават опасни състояния и как правилно да сигнализират спешните служби. В практическата част те упражняват сърдечен масаж и други техники върху специални манекени. В началото и в края на обучението правим анонимни тестове. Болшинството от децата подхождат много отговорно към процеса“, обяснява Аксиния Николова. До момента 86 паралелки шестокласници са преминали обучението.

Съюзът на парамедиците в България прилага програма за обучение по първа помощ на учители и ученици, която е изцяло базирана на водещите европейски методологии – насоките на Европейския съвет по реанимация (ERC 2025), международния консенсус на

ILCOR, Европейския наръчник по първа помощ (EFAM), стандартите на Johanniter International (JOIN) и единната методология на проекта EuinAID (Erasmus+). Тя е с акцент върху практическите умения – от 180 минути обучение 140 са посветени на реалистични симулации, включващи интоксикации, гърчове, кръвотечения и травми.

С подкрепата на Община Бургас всички ученици от VI клас преминават обучението – модел, който е първият по рода си в България. Европейският опит от Дания, Франция, Белгия и Италия показва категорично, че задължителното обучение в училищна възраст повишава значително броя на свидетели, готови да действат при спешни състояния.

„Не за първи път от Съюза отправяме апел към всички институции, защото обучението по първа помощ не е допълнителна дейност – то е инвестиция в сигурността на децата и в изграждането на общество, в което всеки гражданин е подготвен да помогне. Опитваме се да убедим управляващите, че е добре то да залегне като задължителен елемент в обучението на подрастващите. Ще продължим да защитаваме каузата и пред следващото правителство“, не пропуска да подчертае Аксиния Николова.

Според организаторите ранното обучение по първа помощ не само повишава здравната култура, но и изгражда увереност у младите хора да действат в критични ситуации.

Форум за оперно изкуство „Красимира Стоянова“ отличи артисти от осем държави

Снимка Софийска филхармония

Димитрина Кечеджиева изпълнява „Реквием“ от Йоханес Брамс в зала „България“ през април 2025 г.

Петя НИКОЛОВА

Димитрина Кечеджиева стана големият победител на първото издание на Форума за оперно изкуство „Красимира Стоянова“, организиран от Музикално-драматичния театър „Константин Кисимов“ във Велико Търново. Кечеджиева получи и специалната награда на семейство Ингрид и Веско Воденичаров за най-добро изпълнение на ария от опера на Моцарт.

„Аз-буки“ се свърза с младата оперна изпълнителка, за да сподели тя впечатленията си от конкурса, участниците и радостта от наградата.

„За мен е чест да бъда носител на първа награда, както и на наградата за Моцартово изпълнение. Макар че беше неочаквано, защото не се явих на конкурса с идеята за награди и предварителни надежди. Най-важното беше да отида, за да си свържа часовника“, казва Кечеджиева.

Първият тур продължава два дни, като тя е разпределена за втория. След като се класира, трябва да пее на следващия ден сутринта. „Сутрешните часове никак не са любими на изпълнителите. Но успях да се справя, защото бях изцяло концентрирана във форума. Поради тази причина не успях да добия и пълна представа от другите участници, но доколкото ги чух на репетициите, мисля, че имаше много добри колеги, красиви гласове, тембри и мога със сигурност да кажа, че конкурсът беше наистина сериозен“, споделя победителката.

Отбелязва, че организацията на такъв мащабен форум не е лесна, а и в България подкрепата за култура не е достатъчна. „Затова самият факт, че се осъществи конкурс, в чието жури присъстваха хора с огромни кариери, показва на колко високо ниво е бил форумът“, казва Димитрина Кечеджиева.

Завършила специалност „Класическо пеене“ в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ в София, победителката в първото издание на Форума за оперно изкуство „Красимира Стоянова“ изказва благодарност на своя професор Боряна Ламбрева, в която вижда не само свой корепетитор, но и ценен творчески партньор, с когото, по думите ѝ, „музиката се усеща в пълната ѝ дълбочина“.

Димитрина Кечеджиева е сопрано и доскоро е била щатен солист на Камерна опера – Благоевград. В момента е на свободна практика. Разказва, че е чест гост-солист в Пловдив и във Велико Търново, а миналата година е имала шанса да изпее „Реквием“ от Йоханес Брамс под диригентството на маестро Георги Димитров в зала „България“.

„Чувствах се щастлива и на финалния гала-концерт на Форума във Велико Търново с оркестъра на Музикално-драматичния театър и маестро Георги Патриков. Времето ми мина много бързо, защото много се вълнувах. Изпълнявах трудна ария от Моцарт – арията на Електра, при това последната. Много исках да изпея тази ария с оркестър, и вероятно поради това всичко премина на един дъх“, споделя сопраното.

Международният Форум за оперно изкуство „Красимира Стоянова“, финансиран по проект от Европейския съюз, се провежда от 15 до 19 март в старопрестолния град. Участват 35 оперни певци от 17 държави в Европа и Азия, като до последния кръг достигат 9 от тях. Именно те представят таланта си на гала-концерт на финалистите заедно с оркестъра на Великотърновския театър под диригентството на маестро Георги Патриков.

От екипа на организаторите съобщават, че артисти от осем държави си тръгват с отличия. Второ място печели Свилен Денчев, на когото връчват и специалния приз за индивидуално вокално и артистично развитие на млад оперен изпълнител на меценатите Ингрид и Веско Воденичаров. Отличието за трето място получава българката, родена в Германия, Вивиен Ивайло Георгиев.

В продължение на четири дни международното жури с председател оперната прима Красимира Стоянова оценява изпълненията на участниците в три конкурсни кръга. В състава на комисията влизат също българският баритон с международна кариера Кирил Манолов, световноизвестният руски бас Максим Кузмин-Караваев, артистичният мениджър Андреа де Амичи от Италия и диригентът Васил Вълчев.

Специалната награда на името на Красимира Стоянова е поделена между шестима финалисти – Виктория Чичу от Молдова, Елизавета Пеганова от Беларус, Цингфанг Хъ от Китай, Натия Бежашвили от Грузия, Тамара Иваниш от Хърватия и Владислав Бирюков от Русия. Представителите на Музикално-артистичен форум „Пловдив“ присъждат две отличия за най-добър български оперен изпълнител – на Жасмина Темелкова и на Вивиен Ивайло Георгиев.

Директорът на МДТ „Константин Кисимов“ Ганчо Ганчев връчва пет специални награди, които са поканата за участие в главни роли в новото оперно заглавие на МДТ „Така правят всички“ от Моцарт. Освен Димитрина Кечеджиева отличията получават Натия Бежашвили, Владислав Бирюков, Тамара Иваниш и Цингфанг Хъ, а премиерата на спектакъла се очаква през юни т.г.

Велинград отново е сцена за ученически театър

Петото издание на международния многоезичен фестивал „Словото – сила и необятност“ ще се проведе през юни

Международният театрален многоезичен ученически фестивал „Словото – сила и необятност“ събира за пета поредна година във Велинград таланти от цялата страна. Те ще се представят от 5 до 7 юни на сцената на Народно читалище „Отец Паисий“ в родопския град.

Национално издателство „Аз-буки“ традиционно е медиен партньор на събитието.

Фестивалът се организира от иновативното СУ „Св. св. Кирил и Методий“ във Велинград с подкрепата на РУО – Пазарджик.

„Пет години труд, пет години новаторство“, разказва за „Аз-буки“ учителят по руски и БЕЛ в училището Филип Филипов. Той е инициатор на Фестивала и негов координатор от първото издание на форума. „Започнахме с идея, която изглеждаше смела, но днес вече виждаме резултатите. Все повече ученици откриват увереността си чрез сценичното изразяване, а езиките се превръщат в живо средство за общуване, а не само в учебен предмет“, посочва още той.

Филипов отбелязва, че още на този ранен етап вече над 40 ученически театрални групи от България и неделни училища зад граница са проявили интерес за участие. „За нас най-ценното е, че Фестивалът създава общност и събира деца, които намират общ език именно чрез изкуството“, уточнява още той.

Към момента са подадени заявки за участие на пет езика – български, руски, английски, немски и

Снимка „Аз-буки“

Участници от миналогодишното издание на Фестивала

испански. Но до началото на Фестивала това може да се промени. В миналогодишните му издания са участвали и ученически театрални групи с постановки на френски език. Организаторите отчитат много запитвания за участие и от наши сънародници в чужбина.

Фестивалът е включен в Националния календар на Министерството на образованието и науката за изяви по интереси на децата и учениците за учебната 2025/2026 г. и има за цел да насърчи творческата изява на учениците и популяризирането на театралното изкуство, многоезичната култура и силата на словото. Идеята е да даде гласност

на училищния театър, като създаде интерес към изучаването на чужди езици.

Според регламента и тази година ученически групи от цялата страна могат да участват с театрални постановки на всякакъв език. Те могат да включват до 20 ученици, а продължителността на постановката трябва да е от 8 до 30 минути.

Задължително условие е чуждоезиковите спектакли да бъдат със субтитри, а музиката към тях – предварително предоставена на организаторите при получаването на потвърждението за участие.

Ученическите групи се състезават в три възрастови групи – нача-

лен (I – IV клас), прогимназиален (V – VII клас) и гимназиален етап на обучение (VIII – XII клас).

Право на участие имат както театрални групи от училища, така и такива от читалища и центрове за подкрепа за личностното развитие.

Фестивалът има конкурсен характер и излъчва победители в две основни категории – „Авторска драматургия“ и „Класически произведения“.

Според езика, на който е представен спектакълът, награди се раздават и за водеща главна женска и главна мъжка роля, както и за любимец на публиката.

Има и групови отличия: за най-добри костюми, за най-оригинална звукова среда и за най-изящно сценично слово. Разбира се, отделна награда има и за ярко групово актьорско присъствие. Най-голямото отличие по традиция остава Гран при.

Специални награди ще връчат Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“, Националният дворец на децата, Националната академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, сдружение „Бъдеще за децата ни“ и сдружение „Пъзелът“.

Тази година в състава на авторитетното жури влизат 12 доказани специалисти в областта на актьорското майсторство, сценичното изкуство, реториката, средното образование и владеенето на чужди езици.

Сценичната игра на участниците ще оценява доц. Маргарита Божилова-Андонова – преподавател по актьорско майсторство в катедра

„Драматичен театър“ на НАТФИЗ.

Театралните умения и правилната употреба на езика ще оценяват и преподавателите от Пловдивския университет проф. д-р Красимира Чакърва – зам.-декан по научноизследователска и проектна дейност, докторанти, факултетни сайтове и факултетна организационна дейност, д-р Зоя Капон – актьорско майсторство, д-р Милена Стойкова – практически руски език и стилистика, ас. Владислава Иванова и доц. д-р Енчо Тилев Тилев от катедра „Руска филология“ и Светла Джерманович от катедра „Славистика“.

Другият представител от академичните среди е д-р Маргарита Димитрова – преподавател по български език, немски език и медицинска комуникация на чуждестранни студенти в Медицинския университет в Пловдив.

Останалите членове на журито са Данко Калапиш – директор на столичното 107. ОУ „Хан Крум“, Румяна Петкова – директор на ОУ „Христо Ботев“ в кв. „Долно Езеро“, Бургас, Пенчо Токучев – директор на СУ „Христо Ботев“ в с. Баните, област Смолян, и Диляна Кочева – редактор в Национално издателство „Аз-буки“.

Миналата година във Фестивала се включиха над 550 участници от 13 области и 49 населени места в България. Участие взеха две театрални групи от български училища зад граница в САЩ – Българското училище „Иван Вазов“ в Остин и MIR School в Сан Рамон, Калифорния. **Аз-буки**

Ученици от СУ „Христо Ботев“ в Разград изработват къщички за птици

Стела МАРИНОВА

Ученици от I^a и VII^a клас в СУ „Христо Ботев“ – Разград, изработват три къщички за птици, които поставят в училищния двор. Съвместната инициатива е реализирана по проект „Дом за птиците – учим и творим заедно“, който цели да насърчи сътрудничеството между ученици на различни възрасти и да развие у тях екологично мислене.

Инициативата е по идея на директора на училището Росица Стоянова. Зад реализацията ѝ стои класният ръководител на първо-класниците Златка Пенчева.

В процеса на работа учениците са приложили знания от различни учебни предмети – математика, биология, изобразително изкуство и човекът и природата. В проекта се включват активно доброволци и родители.

Съвместната работа между двата класа започва в началото на учебната година с изнасянето на урок по математика, свързан с отсечка. На него присъства и директорката, която предлага партньорството да се развие и учителите да приложат придобитите преди началото на учебната година знания от вътрешна квалификация, свързана с проектно базирано обучение.

По идея на Росица Стоянова темата на съвместния проект е свързана с екологичното образование и направата на къщички за пти-

Снимка СУ „Христо Ботев“ – Разград

Децата от I^a и VII^a клас в СУ „Христо Ботев“ – Разград, сами правят чертежите за къщичките и ги украсяват

ци, които след това да поставят в училищния двор.

Седмокласниците сами правят три чертежа на къщички за птици, прилагайки знанията си по математика. Те работят под насоките на своята учителка по математика Цветомира Петкова.

За превръщането на проектите в реалност

роля има доброволец дърводелец, който използва за направата им екологични материали.

След това първокласниците украсяват трите къщички със специални екологични флумастери и стикери. Помага им учителката Айше Мехмед. Съдействие за поставянето им оказва учителят по физическо възпитание и

спорт Тошко Тодоров.

Дейността на Проекта не е само практическа. С помощта на допълнителни материали децата се запознават и с живота на прелетните и зимуващите птици в България.

„Те научиха, че поради липса на места за обитание някои гнездящи птици не могат да създадат поколение в градска среда. Поставихме къщичките сега, за да помогнем на птиците, които ще гнездят“, посочва класният ръководител Златка Пенчева.

Тя допълва, че децата са останали доволни, че ще помогнат на птиците да създадат поколение. „Щастлива съм, че те не само обогатиха знанията си, но и се вълнуват от първия си директен досег с науката. С проекта успяхме да събудим интереса им. Сред тях може да има и бъдещи орнитолози“, казва учителката с усмивка.

Пенчева отбелязва, че големите ученици също са се справили добре със задачата си да направят чертежите. „Това са бъдещи конструктори и архитекти“, допълва с вълнение тя.

И двата класа имат желание да продължат сътрудничеството си. Пенчева замисля да работят по проект за 24 май, свързан с глаголицата и кирилицата.

„Видяхме, че от проектите между класовете в училище се получават интересни резултати и ще продължим да правим такива“, категорична е учителката.

Страницата подготви
Стефа МАРИНОВА

Отличиха най-добрите студенти за 2026 г.

42 от подалите кандидатури са с номинация за една от 14-те категории на националния приз

Министърът на образованието и науката проф. Сергей Игнатов и председателят на Националното представителство на студентските съвети Ангел Стойков връчиха Голямата награда „Студент на годината“ на бъдещия архитект Ивана Дилианова – студент в V курс в Университета по архитектура, строителство и геодезия, специалност „Архитектура“.

Най-успешните и активни студенти на България бяха отличени в XIX издание на националния приз „Студент на годината – 2026“ на церемония в Техническият университет в София.

Събитието се проведе под патронажа на Министерството на образованието и науката.

„Този конкурс е изключително важен. Всяка година преподавателите можем да видим плода на нашия труд, а от върха, който са достигнали, нашите студенти вече гледат бъдещето и чертаят следващите си стъпки“, заяви министър Сергей Игнатов.

Той изказа благодарност към преподавателите и семействата на номинираните. „Без преподавателите нямаше да бъдем тук и нямаше да има номинирани. Без подкрепата и спокойствието, което семействата дават на своите дъщери и синове, нямаше толкова млади хора да постигнат толкова високи резултати“, каза проф. Игнатов.

По думите на министъра макар и не всеки да е отличен, това, че са номинирани, говори много за постигнатото от тях.

Министър Игнатов отбеляза, че е присъствал на повечето церемонии по връчването на наградите. И добави, че през годините поддържа прекрасни отношения с ръководствата на Студентските съвети. Проф. Игнатов сподели още, че също е бил носител на отличието „Студент на годината“, но не в България.

„19 години излъчваме най-добрите студенти и показваме най-знаещите и можещите в сферата на висшето образование. Това са колегите, които най-много са се трудили

съответните години и са постигали резултати“, заяви на церемонията председателят на НПСС Ангел Стойков.

На нея бяха раздадени отличия в 14 категории, като за тях са подадени над 90 кандидатури. Номинираните бяха общо 42 младежи.

В категория „Педагогически науки“ наградата получи Анелия Иванова, студент в Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“.

Призът в категорията „Хуманитарни и социални науки“ отиде при Стефани Кюркчиева

от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

В категорията „Стопански науки“ наградата беше присъдена на Ебру Назми от Икономическия университет във Варна.

Отличието в категория „Правни науки“ заслужи Евгений Караланов от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

В категорията „Природни науки, математика и информатика“ наградата получи Илина Пикова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Наградата в категорията „Технически науки“ беше присъдена на Виктор Иванов от Техническият университет – Варна.

За най-добър студент в категория „Аграрни науки и ветеринарна медицина“ бе отличена Никол Пашалиева от Лесотехническият университет.

Наградата в категорията „Здравеопазване“ беше присъдена на Карина Добрева от Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ във Варна.

В категорията „Спорт“ отличието беше присъдено на бронзовия олимпийски медалист от игрите в Милано/Кортина през тази година Тервел Замфилов, който е възпитаник на Лесотехническият университет и на Националната спортна академия „Васил Левски“.

Наградата в категорията „Изкуства“ бе връчена на Биляна Динкова от Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ в Пловдив.

В категорията „Сигурност и отбрана“ отличието беше присъдено на Георги Костадинов от Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“.

„Чуждестранен студент в България“ е Теляна Кунева от Университета за национално и световно стопанство.

В категорията „Студент – доброволец на годината“ отличието беше присъдено на Тиана Дончева от Международното висше бизнес училище и на Ванеса Филипова от Университета за национално и световно стопанство.

Наградата в категорията „Докторант на годината“ заслужи Елка Петрова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Снимка БТА

Министър Сергей Игнатов и Ангел Стойков връчиха Голямата награда „Студент на годината“ на бъдещия архитект Ивана Дилианова

BgGPT 3.0 решава задачи от матурите

Третата версия на българския чат с изкуствен интелект BgGPT разпознава изображения и глас, обработва документи, използва търсене в интернет и разсъждава. Тя е достъпна чрез публичния чат bggpt.ai, където всеки потребител може да ползва неговите функции свободно и безплатно. Новите функционалности на BgGPT 3.0 могат да бъдат в помощ на ученика и учителя, като българският чат може да представя решения на задачи от матурите и да разработва уроци.

Това стана ясно по време на представянето на новите възможности на българския изкуствен интелект, в което участие взеха основателят и научен директор на Института за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. Мартин Вечев, изпълнителният директор на INSAIT инж. Борислав Петров и Антон Александров – водещ разработчик на българския чатбот BgGPT и изследовател в Института.

Новите функционалности са достъпни за свободно ползване за българските потребители и институции. Използването на BgGPT е още по-удобно с новите мобилни приложения за iOS и Android, които са достъпни за сваляне без такси за всички видове устройства.

„Институтът е създал национален изкуствен интелект на световно ниво, който осигурява пълна независимост на България, родния бизнес и институции“, подчерта проф. Вечев.

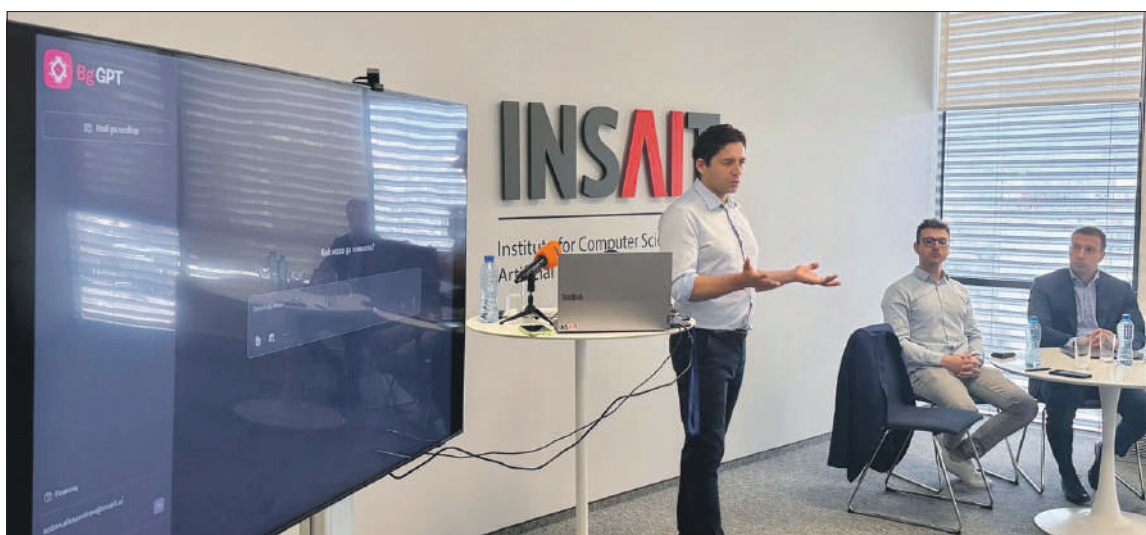
Той посочи, че със съдействието на държавата INSAIT внедрява суверенна технологична платформа в ключови държавни институции като Националната агенция за приходите и Сметната палата.

„INSAIT пуска за ползване безплатен публичен чат за всички български граждани и институции, който е изграден върху публична версия на платформата за суверенен изкуствен интелект“, каза съзателят на INSAIT. Той допълни, че колкото повече се използва чатът, толкова по-добра ще става платформата.

Проф. Вечев подчерта, че с изграждането на националната суверенна платформа за изкуствен интелект, внедряването ѝ в публични институции и пускането на публичния чат в полза на обществото България става една от водещите държави в света в сферата на изкуствения интелект и със сигурност номер 1 в Европа.

Новата версия позволява анализ на изображения и документи, работа както с текст, така и с визуална информация.

Снимка Пресцентър на МОН

В представянето на третата версия на българския чат с изкуствен интелект BgGPT се включиха проф. Мартин Вечев, Антон Александров и инж. Борислав Петров

В сравнение с предишните версии BgGPT 3.0 е с подобро следване на инструкции, може да се справя с по-сложни задачи и да води близо 20 пъти по-дълги разговори. Благодарение на тези подобрения BgGPT 3.0 може да обработва и разбира по-големи обеми от текст.

Учителите и учениците също могат да използват BgGPT и да разширят своите знания по всякакви теми.

„Те могат да черпят различни идеи как да напишат нещо, как да подхождат към даден проблем. Могат и да водят сократични разговори при изследването на конкретна тема, като моделът също може да задава въпроси на питашия. Това е способност, която е по-силна в новото приложение. Разпознаването на картинки и документи увеличава възможностите за работа с по-голям текст и по-сложни елементи“, обясни пред „Аз-буки“ Антон Александров.

При представянето на новите функционалности на българския чат с изкуствен интелект бе показано, че потребителите могат да прикачат PDF файл със задачите от матурата по физика и астрономия и да му кажат да реши желаната от тях.

Когато ученик има затруднения с домашното и разбирането на някоя задача, също може да се обърне към чата. „Може да попита как да подходи, да иска да му обясни по по-прост или по-подробен начин задачата, да намери конкретен източник, от който да почерпи повече информация“, обясни изследователят.

Учителите пък могат да го използват и за генериране на тестове. „Учителите трябва да бъдат внимателни и след това да проверяват какъв текст е генериран. Не само BgGPT, а и като цяло, езиковите модели имат тенденцията да предоставят верния отговор по лесен начин“, подчерта той.

Педагозите могат да улеснят и работата си по разработване на уроци. „Това е едно от по-добрите приложения на езиковите модели – да получиш по-широка картина от идеи и структура, която можеш да използваш“, посочи водещият разработчик на българския чатбот BgGPT.

Новата функционалност за разпознаване на образи дава възможност на потребителите да прикачат картинка и да задават въпроси на база това, което се вижда на нея.

Градска екология

Снимка gramofona.com

Гран при в надпреварата е присъдена на Ирина Колева (XI клас, ЦПЛР – Стара Загора). Тя получава електронен четец, като наградата е осигурена от Ивелина Василева – член на Борда на Мисията за възстановяване на океана, моретата и вътрешните води към Европейската комисия

Над 100 научни разработки представят участниците в юбилейната X национална конференция за ученици и студенти „Да мислим екологично за бъдещето“. Организатори са катедра „Екология и опазване на околната среда“ на Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“, висшето училище и Студентският съвет към него с подкрепата на МОН, РУО – Бургас, местната община и РИОСВ и някои от най-големите компании в региона. Председател на Организационния комитет е зам.-ректорът проф. Александър Димитров.

Конференцията е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците и от програмата „Бургаски деца“ на Община Бургас.

Основното тематично направление на поредното издание на форума е „Градска екология“ – тема, насочена към съвременните решения и добри практики за устойчиво развитие на градската среда. Сред останалите са теми за синята икономика, устойчивите и екологично чисти технологии, екотуризъм и екологичното въздействие на туризма и управление на отпадъците и др.

Проявата е открита в присъствието на ректора на висшето училище проф. д-р Сотир Сотиров, зам.-кмета на Община Бургас по образование, здравеопазване и социални дейности Михаил Ненов и представители на академичното ръководство, местната власт и образователните институции. Участниците представят своите проекти присъствено и онлайн.

В надпреварата при учениците на първо място са класирани Мария Кунева (XI клас) и Даян Илиев (IX клас) от ПГЧЕ „Васил Левски“ – Бургас, и Михаела Колева (XI клас, СУ „Св. Климент Охридски“, Ямбол). Второ място печелят Ния Димитрова и Лилия Василева (X клас, 157. ГИЧЕ „Сесар Вайехо“, София), и Божидар Славов и Христо Гюзелев (X клас, Професионална гимназия по механоелектротехника и електроника, Бургас). Трети в класирането са Екатерина Иванова (X клас, Професионална техническа гимназия, Варна) и Самуил Балчев (IV клас, ЧСЕУ „Д-р Мария Монтесори“, Бургас).

Специалната награда на Община Бургас отива при Марко Кателиев (X клас, Професионална техническа гимназия, Варна). Специален приз „Иновации“ грабват Ивана Митарова и Василия Илчева (IX клас, ПГСГСТ „Н.Й. Вапцаров“, Чепеларе).

Наградата „Най-млад еколог“ получава Светлозара Тодорова (I клас, ОУ „Васил Априлов“, Бургас). Отличие на катедра „Екология и опазване на околната среда“ е присъдено на Николай Димитров (ОКС „магистър“, специалност ЕООС, БДУ). Факултетът по природни науки на Бургаския държавен университет награждава Теодор Кошничаров (X клас, ПГЕЕ „Константин Фотинов“, Бургас), а Студентският съвет към висшето училище отличава Росица Аладжова (XII клас, ПГ по лека промишленост, екология и химични технологии, Ямбол).

Приза на РИОСВ – Бургас, получават Венцислав Иванов, Георги Димитров, Емил Киндеков и Ивайло Атанасов (XI клас, ПГ по електротехника, Варна). Свои награди присъждат и спомоществатели на надпреварата.

Присъдени са и грамоти за отлично представяне на Петисия Янни (XII клас, ПГЧЕ „Васил Левски“, Бургас), Стоян Стоянов и Росица Сали (XII клас, СУ „Христо Ботев“, Камено), Екатерина Будовская, Айлин Шакир, Мериам Реджеб и Елиф Тахирова (XII клас, ПГХТ „Акад. Н. Д. Зелинский“, Бургас).

В класирането за студенти победител е Даниела Иванова (III курс, спец. „Екология и опазване на околната среда“, БДУ). Второто място е за Димона Вълкова и Пенка Ангелова (I курс, спец. ЕООС, БДУ), Поля Аврамова, Стоян Стоянов, Градимир Груйчев, Никол Пашалиева, Десислава Градинарска-Янакиева, Евлоги Ангелов и Костадин Кънчев (Лесотехнически университет, ИБИР – БАН, и ИБЕИ – БАН). Трети се нареждат Петя Василева (II курс, спец. „Химия“, БДУ) и Карина Муравова (спец. КСТ, БДУ).

На зрелостниците, носители на награди и на грамоти за отлично представяне, се признава оценка „Отличен 6“ от ДЗИ по биология за прием в специалност „Екология и опазване на околната среда“ (редовно или задочно обучение) в Бургаския държавен университет за учебната 2026/2027 г. ^{АЗ-Бук}

Снимки СУ „Еп. Константин Преславски“ – Бургас

Където мисълта среща бъдещето

Отличия за победителите в XXX национална ученическа философска конференция „Човек. Свят“

И в своето юбилейно XXX издание Националната ученическа философска конференция „Човек. Свят“ се превръща в място, където мисълта среща бъдещето, отбелязват организаторите на надпреварата от СУ „Епископ Константин Преславски“ в Бургас с директор Мартин Илиев. Събитието се организира съвместно с РУО – Бургас, като традиционно е част от Националния календар за изяви по интереси на децата и учениците на МОН.

Тази година в конференцията се включват 126 ученици от над 50 училища в 16 области на страната, а форумът в бургаското СУ „Епископ Константин Преславски“ се превръща в среща на идеи и пространство за свободно мислене.

Гости на официалното откриване са зам.-кметът по образование Михаил Ненов и началникът на РУО – Бургас, Валентина Камалиева, както и учредителите на конференцията преди 30 години.

В юбилейното издание на надпреварата учениците от първа възрастова група (IV – V клас) в „Приказки с неочакван край“ довършват приказка по избор, като акцентират върху морални качества и духовни ценности.

Във втора група (VI – VII клас) участниците пишат разсъждение по темата/цитата „Защото, когато лошите деца станат добри, имат способността да дадат нов и усмихнат вид дори на вътрешността на дома“ („Приключенията на Пинокио“, Карло Колоди).

В трета група (VIII – XII клас) гимназистите създават есета, разкази, разсъждения и други форми по една от зададените теми и след това я защитават пред жури. Тази година те са провокирани да разсъждават върху свободата, личния избор и смисъла на човешкото съществуване, като избират между „Мъдрецът говори, когато има да каже нещо, а глупакът – за да каже нещо“ (Платон), „Хората трябва да се борят срещу злото, с което смятат, че могат да се справят в момента“ (Ян Палах) и „Голи са

народите без книги, немощни да се борят без оръжие с противника на нашите думи“ (Епископ Константин Преславски).

Представянето на участниците е оценено от жури от изяви педагози и университетски преподаватели.

В групата IV – V клас призьори са Александрина Пеева (СУ „Епископ Константин Преславски“, Бургас), Катерина Димитрова (ОУ „Любен Каравелов“, Бургас) и Петър Атанасов (ОУ „П.Р. Славейков“, Бургас).

В групата VI – VII клас на първите три места са класирани Калоян Костадинов, Валентина Жекова и Дарина Петкова (СУ „Епископ Константин Преславски“, Бургас).

При осмокласниците победител е Мерве Риза (ЕГ „Гео Милев“, Добрич), следвана от Зоя Бордунова (СУ „Епископ Константин Преславски“, Бургас) и Елисавета Поповска (НГДЕК „Константин Кирил Философ“, София).

В групата на IX клас са отличени Любомира-Теодора Павликина (НГДЕК, София), Диана Давидова (9. ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин“, София) и Симеон Йорданов

(СУ „Панайот Волов“, Шумен).

Тримата призьори в групата на X клас са Деа Калъчева (НГДЕК, София), Мария Стефанова (ППМГ „Гео Милев“, Стара Загора) и Дария Ларичкина (ПГКПИ, Бургас).

Най-добрите сред единиясето класниците са Сияна Попонец (СУ „Максим Горки“, Стара Загора), Цветина Колева (ППМГ „Гео Милев“, Стара Загора) и Лилия Жостова (ПМГ „Акад. Сергей Корольов“, Благоевград).

Първите три места при зрелостниците печелят Андрей Лумбев (Профилирана гимназия „Христо Ботев“, Дупница), Александър Джаджев (ПМГ „Акад. Сергей Корольов“, Благоевград) и Антоанета Стойнова (ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, Бургас).

Началото на философската конференция е поставено през ноември 1996 г. във връзка с честването на 20 години от създаването на СУ „Епископ Константин Преславски“ в Бургас. В следващите години в нея се представят над 2500 ученици от IV до XII клас. Издадени са няколко сборника, в които са публикувани наградните писмени разработки. ^{АЗ-Бук}

В свят, в който изборите идват все по-рано, а изкушенията – все по-близо, погротстващите все по-често се оказват в центъра на една различна битка – тази за информиран избор. Не чрез забрани, а чрез знания, преживявания и лична ангажираност. В този брой „Азбуки“ разговаря с д-р Вилиана-Мария Николова, доктор по обществени комуникации и информационни науки, експерт „Връзки с обществеността“ на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София, за програмите и институциите, с които работи той в посока на по-широка информираност и ранна превенция на употребата на психоактивни вещества сред погротстващите.

Дуляна КОЧЕВА

Превенцията не е забрана – тя помага на младите хора сами да стигнат до отговорния и информиран избор“, казва д-р Вилиана-Мария Николова, експерт „Връзки с обществеността“ на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София. И посочва, че всички програми на Центъра се разработват в отговор на нуждите и очакванията на обществото, като фокусът винаги се поставя върху семейството и подрастващите. За целта се извършва оценка на ефективността, чрез която се селектират и утвърждават добри практики. „Идеята е да се постигне промяна в нагласите и условията на жизнената среда, както и да се намалят маргинализацията и изолацията на рисковите групи“, обяснява Николова.

Основните параметри, които съдействат за ефективността на превантивните програми, са няколко. На първо място, програмите трябва да обхващат възрастово развитие на децата и да се реализират в период, който осигурява непрекъснатост на дейностите. Екипът, който прилага програмите, се състои от мотивирани и обучени специалисти – учители, психолози и педагогически съветници, които са част от училищната система и работят в сътрудничество с екипа на Центъра.

„Целевите групи включват както учениците, така и техните родители или настойници, за да се гарантира приемственост между училищния и семейния контекст“, разказва моята събеседничка.

В Центъра се провеждат различни програми, но безспорно сред най-разпознаваемите са „Кодово име „Живот“ – национална програма за превенция на употребата на психоактивни вещества за ученици в прогимназиален етап, и „От връстници за връстници“ – национална програма за ученици в гимназиален етап. Те имат за цел да променят в национален мащаб нагласите по отношение на личното здраве, рисковото поведение и утвърждаване на балансиран начин на живот.

„Благодарение на тях учениците развиват социални умения, умения за справяне с натиск от връстници, както и получават подкрепа в процеса на израстване и формиране на личната идентичност“, обяснява Николова.

При учениците от VIII до XI клас се прилага моделът „връстници обучават връстници“. Набират се доброволци, които преминават обучителни програми и се включват в мрежа от посланици на здравословния начин на живот без зависимости. Те се включват дългосрочно в инициативите на Центъра и развиват своя потенциал чрез участия в артконкурси за авторска музика, фотографии, плакати и картини, както и в тематични форуми и други събития. Новопостъпилите доброволци имат възможност да участват в изнесени обучения, да посещават културни събития и да се включват в спортни активности.

„Родителите са важна целева група в програмите ни за превенция“, казва Николова. С тях се работи под формата на информационно-дискусии срещи, на

Снимка Личен архив

Д-р Вилиана-Мария Николова

които се представят ефективни подходи за общуване с децата. Засягат се теми като поставяне на граници, разграничаване на контрол и грижа, както и начини за превръщане на проблемите в ресурс чрез промяна на гледната точка. Осигурява се и възможност за индивидуални консултации с експерти по превенция.

Моята събеседничка обяснява, че сред предизвикателствата при прилагането на програмите е необходимостта те да бъдат дългосрочни, за да бъдат ефективни.

„За устойчивото им реализиране в училищна среда е от съществено значение мотивацията на ръководството и училищните специалисти, които Центърът обучава и подкрепя в целия процес. Текуществото на кадри, както и високата натовареност на педагогическите съветници и училищните психолози също могат да възпрепятстват изпълнението на програмите“, категорична е тя.

Освен създаването и реализирането на собствени програми екипът на Центъра участва активно и в три национални програми на Министерството на вътрешните работи.

Първата е „Работа на полицията в училищата“, която се осъществява съвместно с инспектори от районните управления в София и Детската педагогическа стая. Втората е „Предпазване на младите хора от престъпления“ за ученици в XII клас и „Детско полицейско управление“, съвместно със Столичната дирекция на вътрешните работи за ученици от IV до VI клас.

Превантивно-информационни центрове по проблемите на наркоманиите функционират към общинските съвети по наркотични вещества във всички областни градове в България.

Всеки център прилага свои програми в зависимост от потребностите на местната общност, но съществуват две национални програми, които се реализират от всички центрове: „Кодово име „Живот“ – национална програма за превенция на употребата на психоактивни вещества за ученици в прогимназиален етап, и „От връстници за връстници“ – национална програма за ученици в гимназиален етап.

Програмите са част от изпълнението на Националната стратегия за борба с наркотиците, като дейностите по тях се провеждат в часа на класа и са заложени в учебния план. Оценката на ефективност се извършва от Националния фокусен център за наркотици и наркомани към Министерството на здравеопазването. Програмите са съобразени и отговарят на изискванията на Европейските стандарти за качество на превенцията на употребата на наркотици на Европейския мониторингов център за наркотици и наркомани.

Превенцията като личен избор, а не забрана

Доброволчески клубове, обучения и партньорства превръщат младите хора в посланици на здравословния начин на живот

Снимка ПИЦПН – София

Центърът участва активно и в национални програми на Министерството на вътрешните работи, една от които е „Детско полицейско управление“

„Темата рисковото поведение се разглежда по начин, съобразен с възрастовите особености на учениците“, обяснява Николова.

Центърът поддържа устойчиви партньорства с Дирекция „Спорт и младежки дейности“ към Столична община в рамките на здравната кампания „КОД: Превенция – Сега е време, за да имаш време“, както и в инициативи като фестивалите „Отворени гардероби“, My Sofia. Youth with Causes, SoFest и други през летните месеци.

През 2022 г. Столичният превантивен център започва дългосрочна информационна кампания за рисковете от употребата на алкохол и марихуана при шофиране с демонстрации в Центъра за обучение по първа долекарска помощ на Българския Червен кръст. В срещите с бъдещите шофьори се разиграват ситуации, в които участниците изпълняват предизвикателства, използвайки специални демоочила. Те симулират ефектите от алкохол и марихуана, а от тази година – и очила, които пресъздават състояние на умора в комбинация с алкохол.

„Това не са просто демонстрации. Упражненията със симулационните очила дават възможност за преживяване, което по естествен път отваря пространство за диалог. След всяка практика следват въпроси, споделяне и разговори за личния избор, натиска на средата, митовите и реалните рискове зад волана след употреба на психоактивни вещества“, разяснява моята събеседничка.

В партньорство с Българската национална телевизия се реализира кампанията „Не дишай смърт“, в рамките на която се провеждат информационно-дискусии срещи с родители, училищни специалисти и заинтересовани страни относно рисковете при употребата на вейп устройства.

Под мотото „КОД: Отговорни заедно“ Центърът участва с експертиза и креативни дейности за деца, юноши и родители в дългосрочната кампания на Съюза на пивоварите в България „Творчество, природа, превенция, спорт“. Програмата се реализира повече от 15 години в партньорство с институции, сред които Министерството на младежта и спорта, Столична община, Община Велико Търново, Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ и други.

Към Центъра функционира и студентска доброволческа общност „Утре започва от днес“, съставена от студенти по психология от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Чрез активното си участие в разработването и реализирането на проекти на Центъра младежите обогатяват своите знания и практически умения в сферата на превенцията. Работата им съчетава учене чрез практика, творчество и екипно взаимодействие, като същевременно допринася за изграждането на устойчиви механизми за справяне с предизвикателствата на съвременната среда. По този начин студентите се утвърждават и като положителен пример за своите връстници.

Отдел „Киберпрестъпност“ към ГДБОП също е дългогодишен партньор на Центъра. Съвместните дейности са насочени към развитие на критично мислене и умения за предпазване от онлайн заплахи, като същевременно насърчават отговорно и безопасно поведение в дигиталната среда.

„Партньорствата за нас са възможност да обхванем по-широк кръг от целеви групи и да обединим усилията на различни институции, експерти и общности в името на обща кауза. Именно чрез сътрудничество се създава подкрепяща среда, в която децата и младите хора могат да правят информиран и отговорен избор за своето здраве и бъдеще“, завършва д-р Вилиана-Мария Николова.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGFS

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Стефа Маринова
s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

Дарена Михайлова
d.mihailova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стефа Маринова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната
и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

В ДГ „Слънце“ в Кюстендил възпитават любов към родината

В Детска градина „Слънце“ в Кюстендил грижата за цялостното развитие на децата е водещ приоритет. Наред с усъвършенстването на своите творчески способности, малките „слънца“ се възпитават и в дух на патриотизъм, уважение към българските традиции и преклонение пред героите от миналото.

Чрез разнообразни занимания по изобразително изкуство и музика, чрез творчески игри и силата на художественото слово децата развиват своето въображение, усет към красотата и уменията си да изразяват чувства и идеи. Особено място в дейностите заема темата за родината – България, нейната природа, символи и история.

В детската градина се организират изложби от рисунки, създадени от децата. В своите творби те пресъздават България така, както я виждат през собствените си очи – красива природа, родното знаме, планини, къщи, хора и символи, които свързват с родината. Всяка рисунка носи послание за детската искреност, въображение и любов към България.

Чрез подобни инициативи учителите в ДГ „Слънце“ не само насърчават творческото развитие на децата, но и полагат основите на ценности като уважение към историята, почит към героите, дали живота си за свободата на родината, и чувство на принадлежност към българската национална общност.

Малките родолюбци заучават и рецитират стихотворения, с които участват в национални и международни конкурси. През изминалата година бяха спечелени призови

Снимка ДГ „Слънце“ – Кюстендил

Малките възпитаници отбелязват рождението на Христо Ботев

места в международния конкурс „Българска душа на святата земя“ в различни категории – рисунки на тема „България“, рецитал на стихотворения, заредени с патриотичен дух, патриотична песен.

Малките ни възпитаници отбелязват годишнини от рождението или смъртта на велики българи като Христо Ботев, Васил Левски, както и годишнини от исторически събития и български празници – Освобождението на

родния град от османско владичество, Трети март, Ден на будителите.

Така, чрез изкуство, творчество и вдъхновение възпитаниците на ДГ „Слънце“ израстват като таланти и будни деца, които носят в сърцата си любов към България.

*Елена Бекова,
стариши учител и учител
на подготвителна група*

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Платеният годишен отпуск е едно от основните трудови права на работниците и служителите, като неговият размер и начинът на заплащане са ясно регламентирани в трудовото законодателство. В практиката често възникват въпроси относно изчисляването на възнаграждението по време на отпуск, признаването на трудов стаж при различна продължителност на работното време и определянето на броя дни отпуск при непълна заетост.

Как се изчислява платеният годишен отпуск при различно работно време

За времето на платения годишен отпуск работодателят заплаща на работника или служителя възнаграждение, което се изчислява от начисленото при същия работодател среднодневно брутно трудово възнаграждение за последния календарен месец, предхождащ ползването на отпуска, през който работникът или служителят е отработил най-малко 10 работни дни.

Законът посочва, че за един ден трудов стаж се признава времето, през което работникът или служителят е работил най-малко половината от законоустановеното за него работно време за деня по едно или няколко трудови правоотношения. Това означава, че когато лицето е назначено на осем, седем, шест, пет и четири часа, има право на пълните 20 работни дни платен годишен отпуск.

За работниците и служителите, които работят по-малко, с работно време по-малко от четири часа, размерът на отпуска се определя пропорционално, както следва за работещите:

- на 8 часа – 20 работни дни отпуск
- на 7 часа – 20 работни дни отпуск
- на 6 часа – 20 работни дни отпуск
- на 5 часа – 20 работни дни отпуск
- на 4 часа – 20 работни дни отпуск
- на 3 часа – 8 работни дни отпуск (закръглено от 7,5)
- на 2 часа – 5 работни дни отпуск
- на 1 час – 3 работни дни (закръглено от 2,5).

Брутното трудово възнаграждение за определяне на обезщетенията за платените годишни отпуски е полученото от работника или служителя брутно трудово възнаграждение за месеца, предхождащ месеца, в който е възникнало основание за съответното обезщетение, или последното получено от работника или служителя месечно брутно трудово възнаграждение, доколкото друго не е предвидено.

В брутното трудово възнаграждение за определяне на възнаграждението за платен годишен отпуск се включват: 1. основната работна заплата за отработеното време; 2. възнаграждението над основната работна заплата, определено според прилаганите системи за заплащане на труда; 3. допълнителните трудови възнаграждения, определени с наредбата, с друг нормативен акт, с колективен или с индивидуален трудов договор или с вътрешен акт на работодателя, които имат постоянен характер; 4. допълнителното трудово възнаграждение при вътрешно заместване; 5. възнаграждението по реда на чл. 266, ал. 1 от Кодекса на труда; 6. възнаграждението, заплатено при престой или поради производствена необходимост; 7. възнаграждението по реда на чл. 268, ал. 2 и 3 от Кодекса на труда; 8. допълнителните трудови възнаграждения с постоянен характер за образователна степен „доктор“ и за научна степен „доктор на науките“, както и за придобит трудов стаж и професионален опит.

Правилното определяне на платения годишен отпуск и възнаграждението за него зависи от няколко основни фактора – продължителността на работното време, отработените дни и елементите, включени в брутното трудово възнаграждение. Законодателството ясно разграничава случаите на пълно и непълно работно време и определя кога отпускът се полага в пълен размер и кога се изчислява пропорционално.

Подробна нормативна справка може да бъде направена в Кодекса на труда – чл. 177, чл. 222, ал. 3, чл. 228, ал. 1 и чл. 355, ал. 1 и 2, както и в Наредбата за структура и организацията на работната заплата (НСПЗ) – чл. 17, ал. 1.

РОМАН ОТ ДАНИЕЛ СТИИЛ	⇒	ТЕЛЕФОНЕН ПОВИК	⇒	МУЗИКАЛЕН ИНТЕРВАЛ ОТ 8 СТЕПЕНИ	⇒	РАЗРЕДЕНА КИСЕЛИНА	⇒	ХРИСТИЯНСКИ ДУХОВНИК	⇒	ЧАСТ ОТ ЦВЕТА НА РАСТЕНИЕ	⇒	ПОВТОРНО ИЗВИКВАНЕ НА СЦЕНА	⇒	НАПИСАН НА ЧИСТО ВАРИАНТ НА ТЕКСТ	⇒	ИТАЛИАНСКИ ПОП ПЕВЕЦ	⇒	АНГЛ. АКТРИСА (1848-1928)
МАТЕРИАЛ, ОТПЕЧАТАН ВЪВ ВЕСТНИК	⇒	ФРЕНСКО СИРЕНЕ	⇒	МАРКА ПОЛСКО КАФЕ ОТ ЦИКОРИЯ	⇒	РОМАН ОТ А. ТОЛСТОЙ	⇒	РУСКИ ТАНКОВЕ	⇒	НЕГРАМОТЕН ЧОВЕК	⇒			СЪД ЗА ГРЕБАНЕ НА ВОДА	⇒	РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ	⇒	
АНГЛИЙСКА ПИСАТЕЛКА (1818-1848)	⇒					ШЕГОВИТО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ	⇒	ГЕРОИНЯ ОТ „ОСТРОВЪТ НА ПИНГВИНИТЕ“	⇒	↓		ОПЕРА ОТ РИХАРД ШТРАУС	⇒					
ДРЕВНА МЕКСИКАНСКА НАРОДНОСТ	⇒		МАРКА УНИВЕРСАЛНО ЛЕПИЛО	⇒			↓	ФР. КОМПОЗИТОР - „ФЕДРА“	⇒			↓		ХИДРОЛОКАТОР	⇒			
		ДРЕВЕН МЕСО ПОТАМСКИ ГРАД	⇒	↓				↓		СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ИВАН ВАЗОВ	⇒			↓	УНГАР. ПОЕТ (1924-1970)	⇒		
ГОДИШЕН СЕЗОН	⇒	↓	МАРКА АВТОМАСЛА		ГЕРОЙ НА А. АДАМ ОТ ОПЕРАТА „АКО БЯХ ЦАР“	⇒				↓				↓	ГЕРОЙ НА СЕНДАЛ ОТ „ЧЕРВЕНО И ЧЕРНО“	⇒		
					↓	ДРЕВНО-РИМСКИ ПРОЗАИК	⇒			ПРЕДМЕТ ЗА ДЕКОРАЦИЯ	⇒				↓		ВИД РИБАРСКА ЛОДКА	
ГРАД В ИТАЛИЯ	⇒				↓	СЪПРУГ НА БАЩИНА СЕСТРА	⇒			↓	ГЕРОЙ НА ИВАН ВАЗОВ ОТ „ГРАМАДА“	⇒					↓	УРАНОВА РУДА
ФРЕНСКА ИГРА С МЕТАЛНИ ТОПКИ	⇒				↓	↓				↓	ГРЕДИ НА МАЧТИ	⇒						
						СИМЪТ НА ДЕДАЛ (МИТ.)	⇒			↓	КАМЪК ОТ КОСМИЧ. ПРОИЗХОД	⇒						
GERMANCКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	⇒					РАЗКЪСВАНЕ НА КОЖАТА	⇒			↓	РЕКА В НИТЕРИЯ	⇒		ПОЕМА ОТ ДОРА ГАБЕ	⇒			
МАШИНЕН ЕЛЕМЕНТ	⇒					↓		ГЕРОЙ ОТ „ТУИН ПИИКС“	⇒		↓			БРИТАНСКА ПОП И СОУЛ ПЕВИЦА	⇒		АНГЛИЙСКА ПИСАТЕЛКА (1819-1880)	
			ИГЛОЛИСТНО ДЪРВО	⇒			КОРЕКТОРИ НА ЗРЕНИЕТО	⇒	↓					↓	ЕДИНИЦА ЗА СВЕТЛИНЕН ПОТОК	⇒		
			ГРАФСТВО В ИЗТОЧНА АНГЛИЯ	⇒			БЕЗСМИСЛЕНО УПОРСТВО	⇒	↓					↓	ФР. ПИСАТЕЛ „АРКАНЗАСКИ ТРАПЕРИ“	⇒		
ВИД ТЪНКА КОПИРНА ХАРТИЯ	⇒	ВОДНА БОЯ ЗА РИСУВАНЕ	↓	БЪЛГ. МОРСКО СЕЛИЩЕ	⇒	↓				СТИХОТВ. ОТ ХРИСТО СМИРНЕНСКИ	⇒			↓	ИНДИЙСКА БОГИНЯ НА ПОДЗЕМНОТО ЦАРСТВО	⇒		
	↓		МАРКА УНИВЕРСАЛНО ЛЕПИЛО			АПРЕТИРАНА ТЪКАН ЗА БРОДИРАНЕ	⇒			↓				↓	ИМПЕРАТОРСКИ УКАЗ			
						ГЕРОЙ НА БЕТХОВЕН ОТ „ФИДЕЛИО“	⇒				ФРЕНСКА АКТРИСА „СТО И ЕДНА НОЩ“	⇒			↓	МЕТАЛНА СВРЪЗКА	⇒	
ФРЕНСКИ МАТЕМАТИК (1713-1765)	⇒					↓		МЯРКА ЗА ЗЕМНА ПЛОЩ	⇒		ЛИРИЧНО ЕПИЧНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ	⇒				↓	ГЕРОИНЯ НА ИБСЕН ОТ „ПЕР ГИТ“	
МАРКА ИТАЛИАНСКИ КАМИОНИ	⇒						РИТАНЕ НА ОРЪДИЕ	⇒	↓		↓					СМЪРТОНОСНО ВЕЩЕСТВО		ПАЗЕНЕ НА ОБЕКТ
						ГЕРОЙ ОТ „ВЪЛШЕБНИЯТ СТРЕЛЕЦ“	⇒	↓					ЯСТИЕ ОТ ОРИЗ	⇒				
		НАКЛОН	⇒			↓							СТАРА МАРКА РУСКИ САМОЛЕТИ	⇒				
ФРЕНСКИ ЖИВОПИСЕЦ (1771-1835)	⇒	ПОЛУСКЪПОЧЕНЕН КАМЪК	↓				МОДЕЛ АВТОМОБИЛИ НА „ЛАДА“	⇒					↓	КОНТРОЛЕН ОРГАН ПО ТРАНСПОРТА	⇒			
			ЗЛИ СЪЩЕСТВА ВЪВ ФЕНТЪЗИ ЖАНРА	⇒			↓	БЪЛГАРСКА ПОППЕВИЦА	⇒		ЕЧЕНЕ ЕХТЕНЕ	⇒		↓	ЛИТ.-ПУБЛИСТИЧНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ		НАЗВАНИЕ	
РЕКА В АВСТРИЯ	⇒		ДОМАШНА МЕБЕЛ	↓	ЧЕРВЕНИКАВ ПОЛУСКЪПОЧЕНЕН КАМЪК	⇒			ДЕВЕТОСТИШИЕ	↓	ГОЛЯМА РЕКА В СИБИР	⇒				ФРЕНСКИ ХУМОРИСТИЧЕН ВЕСТНИК	⇒	
СЪДЕБЕН ТЕРМИН	⇒		↓		ДВОРЕЦ НА ПРАБЪЛГАРСКИ ХАН	⇒			↓				РУСКИ ПИСТОЛЕТИ	⇒	↓	ИТАЛИАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	⇒	
					СЪСИРЕК В КРЪВООСЕН СЪД	⇒						ГРАД В БЪЛГАРИЯ	⇒	↓		ГЕРОЙ НА МАЙЕРБЕР ОТ „ХУГЕНОТИ“	⇒	
					↓	ГЕРОИНЯ ОТ „ЛЕТАЩИЯТ ХОЛАНДЕЦ“	⇒					↓						
БЪЛГАРСКИ ХАН (803-814)	⇒					↓	СРЕДНОВЕКОВНА СТОЛИЦА НА АРМЕНИЯ	⇒			ГРУПА ОТ СТИХОВЕ	⇒	↓					
БЪЛГ. ПИСАТЕЛ (1904-1977)	⇒	САМОУВЕРЕННОСТ, СИГУРНОСТ, ПАТОС	↓				↓	РЕКА В ЮЖНА ФРАНЦИЯ	⇒		↓			ПРОВЛАК В ТАЙЛАНД	⇒			
								УНГАРСКИ ПОЕТ „ТОЛДИ“ (1817-1882)	⇒					↓	СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ АДАМ МИЦКЕВИЧ	⇒		
ОПЕРА ОТ КРАСИМИР КЮРКЧИЙСКИ	⇒				АНГЛИЙСКИ ПОП ПЕВЕЦ	⇒			↓	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР И АРТИСТ - „НАВАРО“	⇒			↓			ЗАЩИТА, ПОКРОВИТЕЛСТВО	
		БРАТЪТ НА КАИН (БИБЛ.)	↓		ОПЕРА ОТ ЖУЛ МАСНЕ	⇒			↓	РУСКИ САМОЛЕТИ	⇒			↓	БЪЛГАРСКА АКТРИСА	⇒	↓	↓
			МОДЕЛ „ОПЕЛ“	⇒	↓					↓				↓	СГРАДА ЗА БОГОСЛУЖЕНИЕ	⇒		
			ИНИЦИАЛИТЕ НА РАЗУЗНАВАТЕЛНА АГЕНЦИЯ НА САЩ	⇒						↓	ЖЕЛАНИЕ, ОХОТА	⇒			↓	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР „ВРАГ ПРЕД ПОРТАТА“	⇒	
ДОМАШНО ЖИВОТНО	⇒		↓			РОМАН ОТ ЛИНДА ХЪДСЪН	⇒			↓	ПУБЛИЦИСТИЧЕН ЖАНР	⇒			↓	ЧЕШКИ ЕСТРАДЕН ПЕВЕЦ	⇒	
ПРОСТО ПАМУЧНО ПЛАТНО	⇒										↓				↓	РЕКА В ГЕРМАНИЯ	⇒	
	⇒							ШВЕЙЦАРСКА ПИСАТЕЛКА (XV-XVI В.)	⇒				ЛЕКАРСТВО, ПОНИШАВАЩО ТЕМПЕРАТУРА	⇒				
БАВЕН ТАНЦ	⇒					БЪЛГ. РОК-ПЕВИЦА	⇒						МЯСТО, ПОКРИТО С МЛАДА И ЗЕЛЕНА ТРЕВА	⇒				

РЕЧНИК: АНТО, ГРО, ЕЛАТИТ, ЕЦ, ОТОНИТ, ТОРЕ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой

Водоравно: "Цитаделата". Сингапур. Нанон. Мук ("Малкият Мук"). Три. Кира. Ке-лар. "Хабиби". Котков (Никола). Со (Катерина де). Абака. Нал. Ови. Акне. "АРО". Ряпа. Анлик. Пари. Богиня. ООН. Оптика. Аут. Тинол. "Ак". Агамемнон. Здрач. Га-лоп. Ритник. Закана. Манекен. Днепър. Шол. "Йес". Лат. Маори. Бара. Ръкавици. Винету". Зима. "Акура". "Климати". Зол. Надир. Длан. Карабина. Емона. Гира. Ики. Омоними. Питие. Ред. Четиво. Озон. Аав (Евалд). Паша. Аманитин. Кабайе (Мон-серат). Елам. Ненов (Димитър). Руж. Лик. "Арал". Киша. Фис. Колорадо. Осинин (Димитър). Солун. "Такума". Маане. Салеп. Мида. Алое. Тел. Жалон. Падина. Скала.

Отвесоно: Кинескоп. "Америка". Екарисаж. Талон. Таласъм. Рид. Бусола. Мана. Епигон. Казак. Паж. "Лел". Дора. Акапела. Обичай. Купо. Лѐн. Барам. Кавали. Франческо. Ешелон. "Хари". Еретик. Нота. „ИЛ". Бамако. Амин. Цунами. Екопиг. Туба. Бунт. Мира. Овал. Рада. Каки. Ротонда. Аденома. Акад. Бряг. Нинов. Стоян). Ими. Амаду (Жоржи). Асти. Пит. "Кери". Ромон. Роман. Ир. Наниз. Пинк. Физина. „Ала". Аника. Яндъз. Елда. "Отело". Ола. Орар. Тил. "Пнин". Смес. Факт. Толак. Бумаги. "Нокиа". Пиколо. Чладе. Анита. "Вината". Суровина. Норит. Риал. Шинел. Равик. Коала. Исаев (Маден). Канела.

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отпразнува 22-годишнината си от основаване

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура

2780 лв. за асистент във висше училище

Министърският съвет донесе нормативите за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления

2780 лв. за асистент във висше училище

Министърският съвет донесе нормативите за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето училище
XI НАЦИОНАЛЕН ФОТО КОНКУРС
АЗ-БУКИ
е най-хубаво

Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Ерай Мюмюнов Ремзиев** II клас, СУ „Никола Йонков Вапцаров“ – Айтос

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС „В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема. Учениците в тази група имат възможност да проявят своето въображение и да снимат всички моменти, които отразяват училищния живот – както в класната стая, така и извън нея.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;
- „Героите на моето училище“ – портретна фотография –

снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Всеки участник може да участва с до три свои авторски снимки във формат .jpg или .jpeg, не по-малки от 1 MB и не по-големи от 5 MB. Във втора възрастова група участникът може да участва с до три свои авторски снимки във всяка категория.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Погрешните правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>. Победителите в Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“ ще бъдат обявени през декември 2026 г. в изданията на Национално издателство „Аз-буки“.

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Четирима астронавти полетяха към Луната

Четирима астронавти излетяха с новата ракета Space Launch System от космическия център „Кенеди“ във Флорида, САЩ, в рамките на мисията „Артемис 2“ (Artemis II) на НАСА. С това започна 10-дневно пътуване до Луната без кацане на нея и първият полет на екипаж към естествения спътник Земята от мисията на „Аполо 17“ в края на 1972 г.

Екипажът е съставен от трима американски астронавти – Рийд Уайзман, Виктор Глоувър и Кристина Кох, и техния канадски колега Джереми Хансен. Командирът Рийд Уайзман е ветеран с опит от предишни полети в орбита, Кристина Кох е рекордьор за най-дълъг самостоятелен космически полет от жена (328 дни), а Виктор Глоувър е първият чернокож астронавт, живял и работил на Международната космическа станция. Джереми Хансен е единственият в екипа, за когото това е първи полет в Космоса.

Цялата лунна мисия и прелитането на капсулата „Орион“ покрай Луната е ключова стъпка към бъдещи нови кацания на нейната повърхност. Първоначално корабът ще прекара около генонощие в орбита, като астронавтите ще извършат маневри и тестове, включително симулация на скачване.

След това „Орион“ ще поеме към Луната по т.нар. траектория на свободно завръщане – маршрут, който използва гравитацията на Земята и Луната, за да върне кораба безопасно обратно.

На шестия ден от мисията корабът ще достигне най-отдалечената си точка – около 8000 км откъд Луната. Това ще бъде и нов рекорд за разстояние, изминато от хора в Космоса, надминавайки мисията „Аполо 13“.

Снимка NASA / Aubrey Gemignani

По време на прелитането си около Луната за първи път човек ще може да наблюдава части от нейната тъмна страна – регион, който рядко е бил изследван от човечеството. Очаква се мисията да завърши с привождане в Тихия океан край Калифорния.

„Артемид 2“ е част от по-широка стратегия за установяване на хора на Луната и подготовка за мисии до Марс.